

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**YETİŞKİNLERDEKİ PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
İLE ANNE BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özge KARAKOÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Filiz ŞÜKRÜ GÜRBÜZ

İstanbul – 2022

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Özge KARAKOÇ

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Yetişkinlerdeki Psikolojik Dayanıklılık ile Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 04/02/2022

Sayfa Sayısı : 71

Tez Danışmanları : Dr. Öğr. Üyesi Filiz ŞÜKRÜ GÜRBÜZ

Dizin Terimleri : Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık, Ebeveyn Tutumu

Türkçe Özet : Bu çalışmada; yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasındaki ilişki incelenmektedir. Çalışmada temel olarak dayanıklılık, psikolojik dayanıklılık, ebeveyn tutumu gibi kavramların incelenmesi yapılmaktadır. Çalışmanın uygulama bölümünde araştırmanın modeli ve hipotezleri, kullanılan ölçekler, istatistiki analizler ve analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Çalışmanın verilerini toplamak için anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin SPSS istatistiki analiz paket programı ile çözümlenmiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Özge KARAKOÇ

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**YETİŞKİNLERDEKİ PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
İLE ANNE BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Özge KARAKOÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Filiz ŞÜKRÜ GÜRBÜZ

İstanbul – 2022

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Özge KARAKOÇ

.../.../2022

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özge KARAKOÇ'un "Yetişkinlerdeki Psikolojik Dayanıklılık ile Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Dr.Öğr.Üyesi Filiz ŞÜKRÜ*
GÜRBÜZ
(Danışman)

İmza

Üye *Dr.Öğr.Üyesi Hakan KARAŞ*

İmza

Üye *Dr. Öğr.Üyesi Fatih BAL*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2022

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada amacı yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı, varsa ne yönde bir ilişki olduğu incelenmektedir. İlişkisel tarama modelinde yapılan araştırmada yetişkin bireyler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklem tespitinde ise uygun örnekleme yöntemi kullanılmış ve 18-61 yaş grubunda 296 yetişkin birey örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği ve Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS istatistikî analiz paket programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonunda psikolojik dayanıklılığın algılanan duygusal sıcaklık ile pozitif, reddedici tutum ile ise negatif ve anlamlı ilişkiler içerisinde olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında katılımcıların psikolojik dayanıklılık seviyelerinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre (cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir durumu, ebeveynlerinin birlikte olması, ebeveynleri tarafından büyütülmüş olmak, çalışıyor olmak ve daha önce psikiyatrik rahatsızlık geçirmiş olmak) anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Benzer şekilde katılımcıların algıladıkları ebeveyn tutumu seviyelerinin de bazı sosyo-demografik özelliklere göre (eğitim durumu, gelir durumu, ebeveynlerinin birlikte olması, ebeveynleri tarafından büyütülmüş olmak ve daha önce psikiyatrik rahatsızlık geçirmiş olmak) anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dayanıklılık, Psikolojik Dayanıklılık, Ebeveyn Tutumu

SUMMARY

The aim of this study is to examine whether there is a significant relationship between psychological resilience in adults and parental attitudes, and if so, in what direction. In the research conducted in the relational screening model, adult individuals constitute the population of the research. Appropriate sampling method was used in the determination of the sample and 296 adult individuals in the 18-61 age group were determined as the sample. The data of the study were obtained by using the Personal Information Form, the Abbreviated Perceived Parental Attitudes Scale and the Adult Resilience Scale. The obtained data were analyzed using SPSS statistical analysis package program.

At the end of the study, it was determined that psychological resilience was positively correlated with perceived emotional warmth and negatively correlated with perceived rejecting attitude. In addition, it was determined that the psychological resilience levels of the participants differed significantly according to some socio-demographic characteristics (gender, marital status, education, income, having parents living together, being brought up by their parents, having a job and having had a psychiatric disorder before). Similarly, it was determined that the perceived parental attitude levels of the participants differed significantly according to some socio-demographic characteristics (education, income, having parents living together, being brought up by their parents, and having had a previous psychiatric disorder before).

Keywords: Resilience, Resilience, Parental Attitude

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Problem Cümlesi	5
1.5. Hipotezler	6
1.6. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları	8

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Psikolojik Dayanıklılık	9
2.1.1. Psikolojik Dayanıklılık Tanımı	9
2.1.2. Psikolojik Dayanıklılığın Ortaya Çıkışı	11
2.1.3. Psikolojik Dayanıklılıkta Kuramsal Modeller	12
2.1.4. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler	13
2.1.4.1. Risk Faktörleri	14
2.1.4.2. Koruyucu Faktörleri	16
2.1.4.3. Olumlu Sonuçlar	17
2.1.5. Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları	18
2.1.6. Psikolojik Dayanıklılığı Yüksek Kişilere Ait Özellikler	19
2.2. Anne Baba Tutumu	20
2.2.1. Anne baba tutumları	20
2.2.2. Algılanan anne baba tutumu	21
2.2.2.1. Baskıcı ve Otoriter	22
2.2.2.2. Koruyucu	23
2.2.2.3. İzin Verici	24
2.2.2.4. Demokratik	25
2.2.2.5. Dengesiz ve Kararsız	25
2.2.2.6. Mükemmeliyetçi	26
2.2.2.7. Reddedici	27
2.2.3. Anne baba tutumunu etkileyen faktörler	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Katılımcılar	30
3.2. Veri Toplama Araçları	30
3.3. Verilerin Analizi	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular	32
4.2. Psikolojik Dayanıklılığa İlişkin Bulgular	33
4.3. Anne-Baba Tutumuna İlişkin Bulgular	37
4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları	40

TARTIŞMA VE SONUÇ.....	42
KAYNAKÇA	51
EKLER.....	62
ÖZGEÇMİŞ.....	71

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
Edt.	: Editör
KAETÖ	: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği
KBF	: Kişisel Bilgi Formu
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNISDR	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Riskini Azaltma Stratejisi.
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
YİPDÖ	: Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri	32
Tablo 2. Katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar...	33
Tablo 3. Yaş ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki	34
Tablo 4. Demografik özelliklere göre psikolojik dayanıklılığın karşılaştırılması	35
Tablo 5. Katılımcıların anne-baba tutumlarına ilişkin ortalama puanlar	37
Tablo 6. Yaş ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki	37
Tablo 7. Demografik özelliklere anne-baba tutumlarının karşılaştırılması.....	38
Tablo 8. Anne-baba tutumları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki	40

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Psikolojik Dayanıklılık Üzerinde Etkili Olan Faktörler	14
Şekil 2: Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları	18
Şekil 3: Literatürde Öne çıkan Ebeveyn Tutumları	21

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tez çalışma sürecime katkılarından dolayı değerli hocam Dr.Öğr.Üyesi Filiz ŞÜKRÜ GÜRBÜZ'e teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca üzerimde büyük emekleri olan, her zaman her konu da maddi ve manevi beni destekleyen annem Arzu KARAKOÇ'a ve babam Haydar KARAKOÇ'a teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca beni destekleyen kardeşim Selçuk KARAKOÇ'a ve tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Özge KARAKOÇ

GİRİŞ

Bireyin tehditlere ve zorlu yaşam koşullarına rağmen sağlıklı işlevselliğine dönebilmesi (Masten, 2001) ve karşılaştığı zorluklara ve yaşamda süregelen belirli streslere uyum sağlayabilmesi (Newman, 2005) psikolojik dayanıklılık olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin zorlu koşullara uyum sağlamasını zorlaştıran önemli bir dönem olan “beliren yetişkinlik” olarak tanımlanan üniversite yılları, 18-25 yaşları arasında gerçekleşir, ergenlikten sonra ve yetişkinlikten önce ortaya çıkar; hem çeşitli fırsatların yakalandığı hem de iş, aşk ve dünya ile ilgili bazı zorlukların yaşandığı bir dönem olarak tanımlanmaktadır (Arnett, 2000). Söz konusu yaşam dönemi, ergenlik ile genç yetişkinlik arasında bir yerde değerlendirilmekte (Arnett, 2007) ve bireyin yaşamının birçok alanında sorumluluklar üstlendiği ve olgunlaşma süreçlerinin yaşandığı zor bir dönem olarak ifade edilebilir. Ancak bu dönem aynı zamanda dezavantajlı gençlere hayatlarını daha sağlıklı bir yola yönlendirme ve daha dirençli olma fırsatı sunan bir dönüm noktası olabilir (Rutter, 2006).

Dayanıklı olarak tanımlanan bireylerin çevrelerini düzenlemede aktif olmaları, son yıllarda dayanıklılık konusunda yapılan çalışmaların odak noktası haline gelmiştir (Zakeri vd., 2010). Bu bağlamda psikolojik dayanıklılığı destekleyen bireysel özelliklerle ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı (Veselska ve diğerleri, 2009), yaşam doyumu (Fredrickson ve diğerleri, 2003), iyimserlik (Carver, 1998), mutluluk (Kumpfer, 1999) ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Öte yandan psikolojik dayanıklılık ile ilgili çalışmaların ailesel faktörlere odaklandığı ve bunların aile içindeki ilişkilerin kalitesi ile ilişkili olduğu da görülmektedir (Fonagy ve diğerleri, 1994; Hawley ve De Haan, 1996; Zakeri ve diğerleri, 2010). Araştırmalar, anne baba tutumlarının bireylerin psikolojik dayanıklılıklarıyla yakından ilişkili olduğunu ve destekleyici anne baba tutumlarının bireylerde dayanıklılığı artırdığını göstermiştir. Bireylerin ebeveynleri ile ilişkilerinde yaşadıkları erken dönem deneyimlerinin izleri, yaşamın sonraki dönemlerinde de bireylerin psikolojik iyi oluşlarını etkiler (Rothrauff ve diğerleri, 2009; Zakeri ve diğerleri, 2010).

Psikolojik dayanıklılığı üst düzey olan bireyler, geleceğe yönelik organizasyon süreçlerine kolay uyum sağlayabildikleri için diğer bireylere nazaran daha az problem yaşamaktadırlar (Klag ve Bradley, 2004). Söz konusu bireyler herhangi bir problemle karşılaştıkları zaman, bunu hayatın olağan akışı içerisinde herkesin karşılaşılabileceği bir engel olarak düşünmekte ve o engeli aşmak için çözüm yolları aramaktadırlar (Hanton ve diğ., 2002).

Yukarıda bahsi geçen çalışmalarda da görüldüğü gibi, çocukların yaşamın ilk yıllarında anne-babalarıyla olan ilişkilerine ilişkin algıları, onların ergenlik ve yetişkinlikteki gelişimleri üzerinde de etkilidir. Bu, ebeveynlik tarzının aile ilişkilerinde önemli bir rolü olduğu ve bireylerin daha sonraki gelişimini etkileyebileceği anlamına gelir (Lehman ve diğerleri, 2009; Repetti ve diğerleri, 2002). Erken çocukluk döneminde ebeveyni ile duygusal yönden güçlü bağlar kuran bireylerin daha öz güvenli, daha dayanıklı olması beklenir. Ayrıca bu çocukların çevresindeki yetişkinler ve akranları ile pozitif ilişkiler kurabilmesi, iletişim kabiliyetinin yüksek olması, paylaşım, yardımlaşma ve işbirliğine açık bireyler olması beklenmektedir (Slaski ve Cartwright, 2002; Thompson, 2006; Verschueren, Buyck ve Marcoen, 2001). Çocuğun gelişimi üzerinde en etkili sosyal çevre ailedir. Bu bağlamda, aile içinde anne babaların ebeveynlik rollerini sağlıklı bir şekilde yerine getirmeleri gerektiği söylenebilir. Bu da anne-babaların psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olması ile mümkün olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın birinci bölümünde öncelikle problemin durumu açıklanmakta, daha sonra ise araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıklarına ilişkin ayrıntılara yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar, yaşamları boyunca kendilerinden, başkalarından veya çevreden kaynaklı çeşitli birçok yaşam olayını tecrübe ederler. Bu olaylara yükledikleri anlamlardan hareketle bu olayları daha önemli, olumsuz veya travmatik olarak değerlendirirler. Nitekim araştırmalarda insanların yaşamı boyunca farklı bağlamların etkisinde kalarak birçok defa travmatik veya olumsuz yaşamsal tecrübe elde ettikleri görülmüştür (Ozer vd., 2003; Beasley vd., 2003.; Donahue vd., 2017). Yaşam tecrübesi açısından değerlendirildiğinde yetişkinlik dönemi daha çok yaşamsal olay tecrübesi açısından kritik bir dönemdir. İnsanlar yetişkinlik döneminde diğer dönemlere kıyasla işe başlama, meslek edinme, eş seçme, ebeveyn olmak, evlilik yaşantısı sürme, ekonomik etkinlikler içerisine girme gibi farklı rollerden kaynaklanan çeşitli tecrübeler elde ederler (Folkman vd., 1987). Yetişkin bireyler bu tecrübelerden hareketle yaşamları boyunca farklı stres içerikli olumsuz yaşam olayları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Böyle durumda yetişkin bireyin psikolojik sağlığını koruyabilmesinde karşılaştığı zorluklarla mücadele etme yöntemlerini bilmesi oldukça önemlidir. Yetişkin bireyin karşı karşıya kaldığı sıkıntılı yaşamsal olaylara verdiği olumlu yanıt onun psikolojik dayanıklılığını ifade etmektedir (Delioğlu, 2019). Yetişkinlerin bu yaşamsal tecrübelerle gösterdikleri tepkiler ve karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma stratejileri birbirinden farklıdır. Buna göre bazı yetişkinler karşılaştıkları sorunlarla yüzleşerek bunun üstesinden gelme konusunda daha başarılı iken bazıları ise olumsuz tecrübeler karşısında kendilerini güçsüz hissetmekte farklı psikolojik sorunlar ve fiziksel rahatsızlıklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yetişkinlerin bu olumsuz tecrübelerden kurtularak normal yaşantıya daha hızlı dönmeleri psikolojik dayanıklılık kavramı ile açıklanmaktadır (Akkuş, 2015). Psikolojik dayanıklılık, bireyin maruz kaldığı olumsuz yaşam tecrübelerine karşı gösterdiği olumlu psikolojik yanıtıdır (Arslan ve Balkıs, 2016). Başka bir ifadeyle psikolojik dayanıklılık, bireyin sıkıntılı yaşam

tecrübeleri ile karşılaştığında bu durumu kabul ederek sıkıntılarla mücadele etme becerisidir (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011).

Literatürde araştırmacılar psikolojik dayanıklılığı açıklarken psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olan çeşitli faktörlerden söz etmektedirler. Bu faktörlerden biri de ailesel özelliklerdir. Ailesel özelliklere odaklanır çalışmalarda araştırmacılar bireyin ebeveyni ile kurduğu ilişkinin önemine ve ebeveynini tutumuna dikkat çekmektedirler (Basım ve Çetin, 2011). Çocuğun sosyal olarak içinde bulunduğu ilk ortam ailesidir. İnsanlar, içinde yaşadıkları toplumun ahlaki kuralları ve değerleri çerçevesinde gelişimlerini sürdürürler. Çocuklar iletişim becerisi konusundaki ilk deneyimlerini ailede yaşamaktadır. Ebeveynler çocuk yetiştirme sürecinde davranış biçimleri, kültürel değerleri, yetiştirme tarzı ve çocuğa yaklaşımlarıyla gelişimi farklı açılardan etkilemektedir. Ebeveynlerin gelişim döneminde ve sonrasında gösterdikleri tutum çocuklar açısından rol model olmaktadır. Bu nedenle çocuğun içerisinde yetiştiği aile ortamı kişilik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Çünkü çocuklar bağımsız bir kişi olma yolunda bir arada yaşadıkları ebeveynlerinin kendilerine tutumunu rol model almaktadırlar (Yavuzer, 1993). Ebeveynin davranışsal ve duygusal olarak çocuğa sağladığı destek çocukların zaman zaman karşı karşıya kaldıkları olumsuz yaşamsal olaylara daha kolay uyum göstermelerine katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda yapılan araştırma bulguları da bu yargıyı desteklemektedir. Literatüre bakıldığında ebeveyn tutumunun bireyin psikolojik dayanıklılığını etkilediği görülmektedir (Rhodes ve Brown, 1991; Werner ve Smith 2001; Akça, 2012; Demirsu, 2018; Gülen, 2019). Dolayısıyla aileyle kurulan ilişkiler ile olan yaşantıların psikolojik dayanıklılık ile kuvvetli bir bağlantı içerisinde olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada yaşam tecrübesi açısından değerlendirildiğinde daha çok yaşamsal olay tecrübesine sahip olunan ve diğer yaş gruplarına kıyasla farklı stres içerikli olumsuz yaşam olayları ile daha çok karşı karşıya kalınan yetişkinlik döneminde psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı, varsa bu ilişkinin ne yönde bir ilişki olduğunun araştırılmasıdır. Bunun yanında psikolojik dayanıklılık ile demografik değişkenler arasında nasıl bir ilişkinin olduğunun incelenmesi de yine araştırmanın amaçları arasındadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuğun iletişime girdiği ilk kişiler aile bireyleridir. Aile bireylerinin çocuğa göstermiş oldukları iletişim biçimleri, ailenin tutum ve davranışları çocuğun kişilik yapısının temellerini oluşturur. Anne babaların çocuklarına göstermiş oldukları davranışlar onların ruhsal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada da yetişkinlerin çocukluk dönemlerindeki ailelerinden almış oldukları tutumların psikolojik dayanıklılık ile olan ilişkisini incelenmektedir. Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasındaki ilişkinin ele alındığı çeşitli teorik ve görgül araştırmaların olduğu görülmektedir (Özen, 2019; Varıcıer, 2019; Yörük, 2019; Topuz ve Çankaya, 2021). Ancak bu araştırmalarda örnek grubu olarak genellikle çocuklar ve ergenler tercih edilmiştir. Yetişkinlerde psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasındaki ilişkinin ele alındığı çeşitli teorik ve görgül araştırma sayısı sınırlıdır. Bu noktada araştırmanın literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

Araştırmanın kapsamında temel olarak iki problem cümlesi geliştirilmiştir.

1. Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık ve anne baba tutumu seviyeleri demografik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Hipotezler

Araştırmanın amacı ve problem cümleleri doğrultusunda geliştirilen hipotezler aşağıda sunulmuştur.

H₁: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.1}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.2}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.3}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.4}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.5}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri anne babalarının birlikte olmalarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.6}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri anna baba tarafından büyütülme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.7}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.8}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri babalarının eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2.9}: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H2.10: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri doğum sıralarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H2.11: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H2.12: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılık seviyeleri daha önce psikiyatrik rahatsızlık geçirme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H3: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.1: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.2: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri medeni durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.3: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.4: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.5: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri anne babalarının birlikte olmalarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.6: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri anne baba tarafından büyütülme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H4.7: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

- H_{4.8}: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri babalarının eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H_{4.9}: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H_{4.10}: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri doğum sıralarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H_{4.11}: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H_{4.12}: Yetişkinlerin algılanan anne baba tutumu seviyeleri daha önce psikiyatrik rahatsızlık geçirme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H₅: Yetişkinlerin psikolojik dayanıklılıkları ile algılanan anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Katılımcıların kişisel bilgi formunu, psikolojik dayanıklılık ölçeğine ve anne baba tutum ölçeğine objektif bilgi verdikleri varsayılmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmesi istenen özellikleri geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır. Bunun yanında bu araştırmada 18-65 yaşları arasındaki yetişkin bireylerden edinilen bilgi ve bulgularla sınırlıdır. Veri toplama araçları açısından araştırma yetişkinlerin psikolojik dayanıklılıkları, “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” (YİPDÖ) ile yetişkinlerin algıladıkları anne baba tutumları ise “Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği” (KAETÖ) ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi çizilmektedir. Bu çerçeveden hareketle öncelikle psikolojik dayanıklılık kavramı, kavramın tanımı, ortaya çıkışı, kuramsal temelleri ile psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörler ele alınmaktadır. Daha sonra ise anne baba tutumu kavramı ana hatlarıyla ele alınmakta ve algılanan anne baba tutumu türleri ve anne baba tutumu üzerinde etkili olan faktörler incelenmektedir.

2.1. Psikolojik Dayanıklılık

Sevilen birinin kaybedilmesi, şiddet görme, ekonomik sıkıntı yaşama, boşanma, doğal afete maruz kalma, işsizlik ve cezaevine girme gibi insan hayatı açısından tehdit oluşturan bu durumlar psikolojik sıkıntılara yol açan olumsuz yaşamsal olaylardır. Bu olaylar yaşandıkları sırada korku, endişe, stres ve kaygı gibi duyguları ortaya çıkarmaktadır. Ancak bazı insanlar bu duygularla baş etme konusunda zorlanmazken bazıları bunun üstesinden gelme konusunda zorlanmaktadır. İnsanların karşılaştığı zorluklarla mücadele etme ve bu zorluklara uyum sağlama sürecindeki en temel kavram psikolojik dayanıklılık kavramıdır (Basım ve Çetin, 2011). Çalışmanın sıralı başlığında psikolojik dayanıklılık kavramı ana hatlarıyla tanımlanmaktadır.

2.1.1. Psikolojik Dayanıklılık Tanımı

İnsanlar yaşamları boyunca, günlük yaşamdaki zorluklar veya büyük yaşam olayları olsun, çeşitli sorunlar ve olumsuzluklarla karşılaşır. Öyle ki Bonanno ve Mancini'ye (2008) göre çoğu insan yaşamları boyunca en az bir potansiyel olarak travmatik olay yaşamıştır. Ancak bazı insanlar günlük hayattaki sıkıntılar karşısında bunalırken (DeLongis vd., 1982), bazıları ise hayatın olumsuzluklarına daha iyimser bir şekilde tepki verirler (Bonanno, 2004). Potansiyel olarak zorlu bir durumdan sonra, bazı bireyler uzun vadede herhangi bir psikolojik sıkıntı yaşamazlar. Bu tür bireyler alıştikları şekilde yaşamlarına devam ederler (Bonanno ve Mancini, 2012).

Bu durumda travmatik yaşantılara maruz kalmış bir kişinin başkalarına göre kalıcı olumsuz sonuçlar göstermeden veya bazı patolojiler geliştirmeden bu durumla nasıl başa çıkabilmektedir? Sorusu karşımıza çıkmaktadır. Kobasa (1979) bu sorunun yanıtını psikolojik dayanıklılık olarak verilmektedir Psikolojik dayanıklılık kavramı literatürde farklı açılardan farklı tanımlarla ele alınsa da bu tanımların çoğu bir teoriye dayanmamakta ve ağırlıklı olarak ampirik verilerle ilişkilendirilmektedir (Nancy vd., 2006). Dayanıklılık kavramı insana uygulandığında çeşitli tanımlar ortaya atılmıştır. Bu tanımlamalar dayanıklılığın doğası gereği evrensel olmasa da, genellikle önemli olumsuzluklara rağmen olumlu bir şekilde uyum sağlamanın dinamik bir süreci olarak tanımlanır. Bu olumlu uyum hem psikolojik hem de davranışsal yönleri içerir (Todd ve Worell, 2000). Daha spesifik olarak, psikoloji araştırma literatüründe dayanıklılık, adaptasyon veya gelişmeye yönelik ciddi zorluklara ve tehditlere rağmen iyi sonuçlara ulaşmak olarak tanımlanabilir (Masten, 2001).

Başka bir tanımlamada psikolojik dayanıklılık, bireyin maruz kaldığı olumsuz yaşam tecrübelerine karşı gösterdiği olumlu psikolojik yanıt olarak tanımlanmaktadır (Arslan ve Balkıs, 2016). Diğer bir tanımlamada ise psikolojik dayanıklılık bireyin tehdit, trajedi, travma, ailesel sıkıntılar, ekonomik sorunlar, sağlık sorunları gibi stres faktörlerine karşı uyum sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu noktadan değerlendirildiğinde psikolojik dayanıklılık zorlu yaşam olayları karşısında bireyin kendisini toparlama gücü (Gramezy, 1991) veya bireyin kötü ve olumsuz olayların ve değişimin üstesinden başarıyla gelme becerisi olarak ifade edilebilir (Wagnild ve Young, 1993).

Cutuli ve Masten (2009) psikolojik dayanıklılık kavramını riske veya zorluğa sağlıklı uyum sağlama yeteneği olarak tanımlamaktadırlar. Buna göre psikolojik dayanıklılık, büyük zorluklara dayanma veya bunlarla yüzleşme yeteneğini kapsayan geniş bir kavramı ifade etmektedir. Bu tanımlamaların dışında psikoloji dayanıklılık; bireyin olumsuz durumlar ve koşullar karşısında kendisini toparlamasına olanak sağlayan dinamik bir süreç (Windle, 2011), herhangi bir hastalık veya kayıptan sonra duygusal ve fiziksel olarak bireyin eski sağlık düzeyine tekrar ulaşma becerisi (Felten, 2001) ve duygusal olarak olumsuz bir yaşantıdan sonra bireyin kendisini

toparlaması ve değişen duruma uyum sağlama becerisi (Tugade vd., 2004) olarak da tanımlanmaktadır.

Dunn ve arkadaşları (2009) ise psikolojik dayanıklılık kavramını bireyin olumsuz yaşamsal tecrübelerle etkin bir şekilde baş etme becerisi olduğunu ve bu durumun olumsuz tecrübeleri sonucunda bireyin kişisel gelişimi ile ortaya çıktığını vurgulamaktadırlar. Tüm dayanıklılık araştırmaları hemen hemen tüm insanların zorluklara ve stres faktörlerine maruz kaldığı ve bu deneyimlerle nasıl başa çıktıklarına katkıda bulunabilecek potansiyel olarak birçok faktörün olduğu temel varsayımını paylaşmaktadır.

2.1.2. Psikolojik Dayanıklılığın Ortaya Çıkışı

Geçmiş yıllarda, bir terim olarak dayanıklılık farklı şekilde tanımlanmıştır. Dayanıklılığın tanımlanması ve kavramsallaştırılması uzun zamandır hem teoride hem de pratikte önemli bir tartışmanın nedeni olmuştur (Luthar vd., 2000). Dayanıklılık, Latince'de "geriye sıçramak" anlamına gelen "resilio" kelimesinden türetilmiştir (Klein, vd., 2003). Dayanıklılık kavramı fiziksel, ekolojik, sosyal, topluluk ve bireysel bağlamlar dahil olmak üzere farklı bağlamlarda çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır (Norris vd., 2008). Bu kavram ayrıca bilimin çeşitli disiplinlerinde kullanılmaktadır; örneğin, inşaat mühendisliği ve metalurjide, malzemelerin bozulma veya bir yüke maruz kaldıktan sonra orijinal konumlarına dönme kapasitesini hesaplamak için kullanılmaktadır (Sztejfman, 2010). Birleşmiş Milletler Uluslararası Afet Riskini Azaltma Stratejisi (UNISDR) (2009) ise dayanıklılığı, tehlikelere maruz kalan bir sistem, topluluk veya toplumun, temel özelliklerinin korunması ve restorasyonu da dahil olmak üzere, bir tehlikenin etkilerine zamanında ve verimli bir şekilde direnme, absorbe etme, uyum sağlama ve bunlardan kurtulma yeteneği olarak tanımlamıştır. Dayanıklılık kavramı zaman içinde teorik bağlama ve katılımcı grubuna göre önemli ölçüde farklılık göstermiştir. Nitekim eğitim araştırmalarında akademik başarı açısından tanımlanmıştır. Bu yaklaşıma göre eğitimde dayanıklılık olumlu davranışsal ayarlama gelişmiş bilişsel işlev ya da psiko-patolojinin yokluğu olarak tanımlanmaktadır (Harvey ve Delfabbro, 2004).

II. Dünya Savaşı sırasında çocukların yaşadığı tahribat ve zor durum psikolojide dayanıklılık paradigmasına zemin hazırlamış ve dayanıklılık psikoloji araştırmacıları tarafından ele alınmaya ve tanımlanmaya başlanmıştır (Masten, 2014). 1980'lerde anneleri şizofreni tanısı almış çocuklar üzerinde yapılan çalışmalardan önemli bir teorik ve araştırma konusu olarak psikolojik dayanıklılık kavramı ortaya ele alınmaya başlanmıştır (Masten vd., 1990). Masten, 1989'da yaptığı çalışmasında ise şizofrenik bir ebeveyni olan çocukların, sağlıklı ebeveynleri olan çocuklara kıyasla uygun düzeyde rahatlatıcı bakım alamayabileceğini ve bu tür durumların genellikle çocukların gelişimi üzerinde zararlı bir etkisi olduğunu göstermiştir. Geçmişten günümüze psikolojik dayanıklılık araştırmaları üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların ilk aşaması, psikopatolojinin insanlarda nasıl oluştuğunu anlamak ve önleyici tedbirler almak isteyen bilim adamları tarafından başlatılmıştır (Masten ve Obradovic, 2006; Masten, 2011). İkinci adımda ise psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörleri vurgulanmıştır (Masten ve Obradovic, 2006). Bu konudaki araştırmaların üçüncü aşamasında, hangi değişkenlerin psikolojik dayanıklılık ile ilişkili olduğu incelenmiştir (Luthar vd., 2000).

2.1.3. Psikolojik Dayanıklılıkta Kuramsal Modeller

Dayanıklılığın kavramsallaştırılmasına ilişkin literatürden çıkan önemli bir tartışma, bunun bir süreç mi yoksa bir özellik mi olduğudur (Windle, 2011). Dayanıklılık konusundaki mevcut araştırmada, iki ana baskın yaklaşım, özellik odaklı yaklaşım ve süreç odaklı yaklaşımdır. Bu iki farklı yaklaşımın savunucuları, esnekliğin birincil kavramsallaştırmalarında farklılık gösterir ve bu nedenle Luthar ve diğerleri. (2000), süreç odaklı yaklaşımı belirtmek için "dayanıklılık" teriminin kullanılmasını, özellik odaklı yaklaşımı belirtmek için "esneklik" terimini kullanmayı önermiştir. Özellik odaklı yaklaşım, dayanıklılığı, bireylerin zorlukların üstesinden gelmelerine ve optimal uyum sağlamalarına yardımcı olan bir kişilik özelliği olarak açıklar. Dayanıklılık bir özellik olarak anlaşıldığında, insanların karşılaştıkları koşullara olumlu bir şekilde uyum sağlamalarını sağlayan bir grup özelliğini ifade ettiği ileri sürülmektedir (Connor ve Davidson, 2003). Özellik odaklı dayanıklılık yaklaşımında, bireyin dayanıklılık özelliği ile doğduğu varsayılır ve bu nedenle bu yaklaşım hem zorlukların üstesinden gelme hem de başaramama sorumluluğunu

bireye yükler (Block ve Kremen, 1996; Ahern vd., 2006). Bu yaklaşım, dayanıklılığı tek bir yetkinlik olarak görür ve böylece öz-bildirim ölçütleri aracılığıyla bunu ölçmeyi mümkün kılar (Connor ve Davidson, 2003). Ancak Luthar ve arkadaşlarına (2000) göre özellik odaklı yaklaşım ne bağlamsal faktörleri dikkate alır ne de yaşam süresi ve gelişim aşamalarına çok fazla önem verir.

Psikolojik dayanıklılık, bir kişilik özelliği olarak kavramsallaştırılmasının yanı sıra, zaman geçtikçe değişen dinamik bir süreç olarak da kabul edilmektedir. Örneğin, Luthar ve arkadaşları (2000) bunu “önemli olumsuzluklar bağlamında olumlu uyumu kapsayan dinamik bir süreç” olarak ifade etmiştir. Dayanıklılığı bir süreç olarak ifade eden araştırmacılar, dayanıklılığın sabit bir yapı olduğu görüşüne katılmamaktadırlar. Süreç odaklı yaklaşımı savunanlar dayanıklılığı kavramsallaştırırken, bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimi temel bir endişe olarak görürler (Waller, 2001; Greene, 2002). Dolayısıyla süreç odaklı yaklaşım dayanıklılık sürecine aile, okul, akranlar, mahalle ve toplumu dahil etmiştir. Dayanıklılığın bir süreç olarak kavramsallaştırılması, bir ortamın sunduğu araçlardan etkilenen dinamik bir süreç olduğunu kabul eder (Masten, 2015). Süreç odaklı yaklaşım, teşvik edici ve koruyucu faktörlerin etkilerinin çeşitli bağlamlarda ve durumlarda farklılık göstereceği fikrini destekler. Bu nedenle, bir kişi belirli bir zaman noktasında stres faktörlerine olumlu tepki verebilir ancak bu, bireyin hayatının diğer zaman noktalarındaki olumsuzluklara ve stresörlere aynı şekilde tepki vereceğini garanti etmez (Rutter, 2006; Davydov vd., 2010). Bu nedenle Rutter (1987) “Koşullar değişirse dayanıklılık değişir” demiştir. Bu bakış açısına göre dayanıklılık yaşam boyunca ortaya çıkar ve ırk, etnik köken, yaş, cinsiyet, dini bağlılık, cinsel yönelim, ekonomik durum, fiziksel ve zihinsel gibi çeşitli faktörlerden etkilenir.

2.1.4. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik dayanıklılık literatürde genellikle nedenleri ve sonuçlarına göre açıklanmaktadır. Söz konusu bu faktörler üç başlıkta toplanmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Psikolojik Dayanıklılık Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Belirgin seviyede riskli bir ortamın bulunmadığını koşullarda yaşayanlar “normal”, “uyumlu” veya “yeterli” olarak adlandırılmaktadır. Ancak durumda bu kişilerin psikolojik dayanıklılığında bahsetmek mümkün değildir (Masten ve Reed, 2002). Çünkü psikolojik dayanıklılıktan bahsetmek için riskli bir ortamın varlığı gerekmektedir. Psikolojik dayanıklılık bireyin bazı risklere maruz kalmasından sonra koruyucu faktörler ile söz konusu durumun neden olduğu olumsuzluklara sağlıklı bir şekilde uyum göstermesi veya normal gelişimsel sonuçlar elde etmesidir. Bu nedenle psikolojik dayanıklılığı açıklayabilmek için risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçların anlaşılması gerekmektedir (Tümlü, 2012).

2.1.4.1. Risk Faktörleri

Risk, istenmeyen veya olumsuz bir sonucun meydana gelme olasılığının artması olarak açıklanabilir (Masten & Reed, 2002; O'Dougherty vd., 2006). Risk aynı zamanda bireyin psikopatoloji olasılığını veya olumsuz gelişimsel sonuçlara karşı savunmasızlığını artıran değişkenlere de atıfta bulunmaktadır (Goyos, 1997). Belirli riskler, bireyin kendine özgü özelliklerinin sonucu olan mizaç veya nörolojik yapılar gibi içsel riskler olarak kabul edilir. Diğer riskler ise dışsaldır, yani bireyin sağlıklı gelişimini engelleyen savaş veya yoksulluk gibi çevresel faktörlerin bir sonucudur (Boyden ve Mann, 2005). Çeşitli psikolojik dayanıklılık tanımlarının tümü ortak bir faktöre sahiptir, yani dayanıklılık yalnızca riskli bir durumda

ortaya çıkar (Luthar vd., 2000; Ungar, 2008). Ungar (2005) bunu anlamlı bir şekilde “risksiz dayanıklılık yoktur, sadece farklı düzende sağlık vardır” şeklinde ifade etmektedir. Dolayısıyla bireyin dayanıklılık düzeyi günlük yaşamda karşılaştığı olumlu veya olumsuz yaşamsal olaylar sonucunda genellikle de olumsuz yaşamsal olaylar sonucunda geliştirdiği tepkilere göre farklılık gösterir (Çavuşoğlu ve Yalçın, 2018). Araştırmacılar bireysel ve çevresel risk faktörlerinden hareketle risk faktörlerini kendi içerisinde kategorilere ayırmışlardır. Bu sınıflandırma psikolojik dayanıklılığın açıklanması açısından oldukça önemlidir. Bu sınıflandırmaya göre risk faktörleri kendi içerisinde üç kategoriye ayrılmaktadır (Flaherty, 1992; Luthar ve Zigler, 1992; Masten ve Reed, 2002; Goldstein ve Brooks, 2005; Rutter, 2006; Coleman ve Hagell, 2007):

Bireysel risk faktörleri: Zeka seviyesinin düşüklüğü, sağlık sorunları yaşama, kaygılı mizaç sahibi olma, düşük benlik saygısı, kendine güvenmeme, başa çıkma mekanizmalarını etkili şekilde kullanamama, agresif kişi olma ve kendini ifade edememedir.

Ailesel risk faktörleri: Ebeveynin boşanmış olması, ailevi hastalıklar, çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkinin sağlıklı şekilde kurulamaması, tutarsız ve sert ebeveyn tutumu, kardeşler arasındaki olumsuz ilişkiler, istismar, ihmal ve aile içi şiddettir.

Sosyal risk faktörleri: Sosyoekonomik seviyenin düşük olması, Madde kullanma, işsizlik, göç, sosyal kurumlardan yeterli hizmet alamama gibi faktörleri kapsamaktadır

Risk faktörleri tek başına ortaya çıkmaz ve doğası gereği kümülatiftir (Rolfe, 2002). Dolayısıyla kümülatif risk, risk faktörlerinin ortak etkileri olarak ifade edilebilir. Kümülatif riske veya yoksulluk, suç veya ihmal gibi birden fazla olumsuzluğa maruz kalan çocukların uyumsuz davranışlar geliştirme riski daha yüksektir. Risk faktörlerinin birikmesi ise olumsuz sonuçların olasılığını artırarak, dayanıklılığı daha az yaygın hale getirmektedir (O'Dougherty vd., 2006).

2.1.4.2. Koruyucu Faktörleri

Koruyucu faktörler, risk faktörlerinin etkisini hafifleten özelliklerdir ve Rutter (1985), risk faktörlerini bir kişinin uyumsuz bir sonuca yatkın hale getiren bazı çevresel tehlikelere karşı tepkisini değiştiren, iyileştiren veya değiştiren etkiler olarak tanımlamaktadır. Koruyucu faktörler, bireyin herhangi bir zorlukla karşılaşmaması veya karşılaştığı zorluğun etkisini azaltarak bireyin bu olumsuz yaşantıya başarılı şekilde karşı koymasını sağlayan önleyici faktörlerdir. Bu faktörler bireyde olumsuz bir davranışın gerçekleşme ihtimalini azaltmaktadır (Jenson ve Fraser, 2006). Koruyucu faktörler, bireyin sorunlarla ve zorluklarla mücadele etme sürecinde ve sonrasında destek sağlayan en temel faktörlerdir (Mandleco ve Peery, 2000). Kişisel, çevresel ve ailesel etkilerle oluşan koruyucu faktörler psikolojik dayanıklılığın artmasında ve sürdürülmesinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Çetin vd., 2015).

Koruyucu faktörler birikimli ve çeşitli olduğundan, bireysel dayanıklılık çeşitli zamanlarda değiştirebilir (Howard vd., 1999; Murphy ve Marelich, 2008). Dışadönüklük, öz-yeterlik, maneviyat, olumlu duygular, olumlu duygulanım ve benlik saygısını içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan sıkıntı olasılığını azaltabilecek çeşitli faktörler psikolojik dayanıklılık literatüründe koruyucu faktörler olarak kabul edilmiştir (Fletcher ve Sarkar, 2013). Ebersöhn ve Maree (2006) ise bu faktörlere ek olarak duygusal zekayı koruyucu bir faktör olarak dahil ederek, dayanıklılık sergilemenin duygusal yetenekliliğin bir tezahürü olarak kabul edilebileceği fikrini öne sürmüşlerdir. Bu tür koruyucu faktörlerin tanınması, Rutter'in (1987) dayanıklılığın insanların stres ve zorluklara tepkisinde bireysel farklılıkların olumlu rolünü oluşturduğu fikrini pekiştirmektedir.

Koruyucu faktörler ve risk arasındaki etkileşim, geniş kapsamlı ortamlarda çocukların psikososyal gelişiminde önemli bir rol oynar. Çocukların hayatlarındaki olumlu yardımlar sıklıkla “koruyucu faktörler” veya “koruyucu süreçler” olarak tanımlanır. Bunlar, kişi, aile, topluluk, kurumlar vb. gibi çeşitli mekanizmalar aracılığıyla çeşitli aşamalarda işlev görür ve tüm bunlar genellikle birbirini tamamlar (Sikander, 2020).

2.1.4.3. Olumlu Sonuçlar

Bireyin yaşadığı zorlukların etkisini en alt seviyeye indiren veya bunu ortadan kaldırarak bireyi psikolojik anlamda iyi duruma getiren ve yapabilirliğini en üst seviyeye taşıyan durumlar olumlu sonuçlardır (Masten, 2001). Gelişimsel süreç ile birlikte ortaya çıkan olumlu sonuçlar bireyin sonraki görev ve sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirebilmesini destekleyerek bireyin dayanıklı bir kişi olarak nitelendirilmesini sağlar (Kumpfer, 1999).

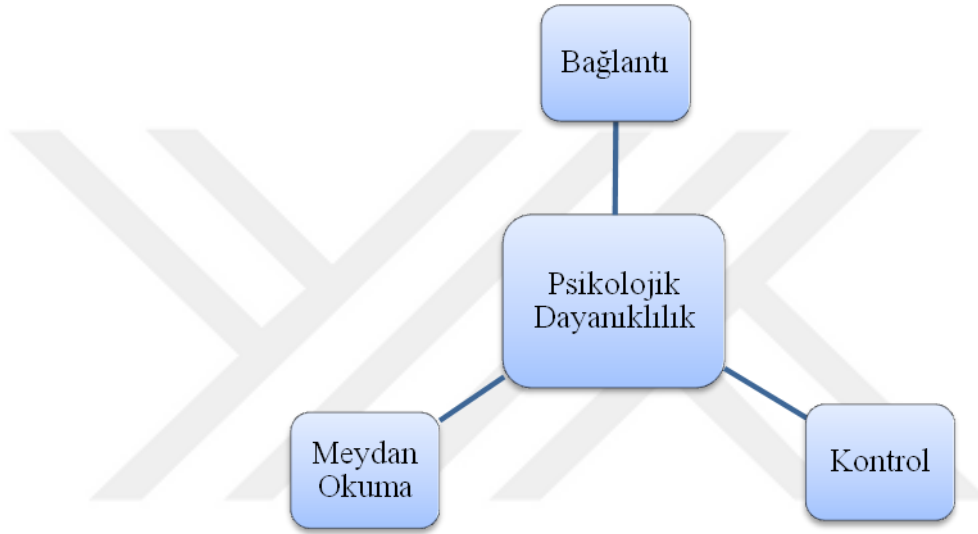
Masten ve Coatsworth (1998) ise olumlu sonuçları yeterlilik kavramı ile benzer anlamda kullanmaktadır. Buna göre her iki kavram da mevcut çevresel şartlarda bireyin gelişimsel sürecinin sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlayarak bireyin bu koşullara uyum göstermesine yardımcı olur. Söz konusu bu olumlu sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Masten ve Reed, 2002):

- Gelişimsel görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmek,
- Sosyal anlamda yeterli olmak,
- Olumlu sosyal ilişkiler geliştirmek,
- Suça sürükleyici davranışlardan uzak durmak,
- Duygusal sorunlar yaşamamak,
- Okula devam etmek,
- Mutlu olmak,
- Sosyal yardım etkinliklerine dahil olmak,
- Ders dışı etkinliklere dahil olmak,
- Kurallara uygun davranmak,
- Arkadaşlar tarafından kabul görmek,
- Herhangi bir Piskopatoloji geliştirmemek,
- İyilik hali içerisinde olmak,
- Yaşam doyumu elde etmek,

Yukarıda ifade edilen olumlu sonuçlar bireyin iç ve dış koruyucu faktörleri ve risk faktörlerinin üstesinden gelme neticesinde elde etmiş olduğu sonuçlardır.

2.1.5. Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları

Psikolojik dayanıklılığın alt boyutları bireyin dünyayla etkileşimi hakkındaki düşüncelerini yapılandırır ve onu zorluklarla başa etme konusunda motive eder. Maddi'ye (2002) göre psikolojik dayanıklılık üç alt boyuttan oluşmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Psikolojik Dayanıklılık Alt Boyutları

Bağlantı boyutu bireyin farklı sosyal ilişkilerle bağlantıda olmasını ve farklı yaşam alanları ile ilişki içerisinde olmasını ifade eder. Başka bir ifadeyle bağlantı boyutu bireyin çeşitli değer sistemlerine dahil olmasıyla kendisini göstermektedir. Kontrol boyutu ise bireyin stresli yaşamsal olaylar karşısında kendisini bu olayın kurbanı olarak algılamadan denetim sağlama inancı taşımasını ve bu inançla hareket etmesini içermektedir. Yüksek kontrol algısına sahip olan bir kişi karşılaştığı zorluklar sonrasında kendisini çaresiz hissetmez ve kontrol edebileceğini düşündüğü eylemlerde bulunur. Bu kişiler seçim yapma ve karar verme becerisine sahiptirler. Üçüncü ve son boyut ise meydan okuma boyutudur. Bu boyut bireyin zorlu yaşamsal olayları tehdit olarak görmeden bu olayları kişisel gelişimi açısından bir fırsat olarak değerlendirmesi, öğrenmeye ve yeni deneyimlere açık olması, karşılaştığı zorlukları gelişimi açısından kaynak ve fırsat olarak görmesini ifade etmektedir (Kamy, 2000).

Psikolojik dayanıklılığın alt boyutları literatürde farklı kavramlarla birlikte incelenmiştir. Örneğin bağlanma boyutu sosyal destek sistemi ile birlikte incelenirken bireyin sosyal destek kaynaklarının travmatik olaylarla baş etmesinde kritik role sahip olduğu belirtilmiştir (Dearden, 2004). Yüksek psikolojik dayanıklılık seviyesine sahip olan kişiler sosyal destek kaynakları yardımıyla aktif şekilde stresle başa çıkma tekniklerini kullanmakta iken, düşük psikolojik dayanıklılığa sahip olan kişiler ise daha düşük düzeyde sosyal kaynaklara sahip oldukları için kaçınma davranışına başvurduklarıdır (Terzi, 2008). Benzer şekilde kontrol boyutunda ise yaşamını kontrol etme inancı yüksek olan kişilerin sorun odaklı aktif teknikleri sıklıkla kullandıkları; ancak yaşamını kontrol etme inancı düşük olan kişilerin ise kaçınan ve pasif baş etme tekniklerine başvurdukları belirtilmektedir (Thoits, 1995). Meydan okuma boyutu açısından değerlendirildiğinde ise meydan okuma inancı yüksek olan kişilerin yeni deneyimlere açık, meraklı, bireyler arası yüksek iç görüye sahip kişiler oldukları, bu kişilerin karşılaştıkları zorluklar karşısında toparlanmayı ve yaşamını sürdürmeyi sağlayan olumlu dünya görüşüne sahip oldukları vurgulanmaktadır (Tugade vd., 2004).

2.1.6. Psikolojik Dayanıklılığı Yüksek Kişilere Ait Özellikler

Psikolojik dayanıklılık seviyesi yüksek olan kişiler bu özellikleriyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu doğrultuda psikolojik dayanıklılık seviyesi daha yüksek olan kişiler genellikle daha az gerginlik yaşar gerginliğe neden olacak olaylarla daha seyrek karşılaşır. Yüksek dayanıklı seviyesine sahip olan kişiler hayatta karşılaştıkları olumsuz olaylara karşı pozitif reaksiyon gösterirler. Bu nedenle gerginliğe neden olacak olayları kıymetli, ilgi çekici, kendileri için bir olanak şeklinde algırlar. Ayrıca bu tür olayları gelişimleri açısından faydalı olaylar olarak görürler (Tekin, 2011). Psikolojik olarak dayanıklı olan kişiler çevreleriyle sağlıklı ilişki kurmaya çalışır, kendileri gibi dayanıklı olmayan kişileri bu konuda gayretli olmaya davet ederler. Kendilerini yeterli gören bu kişiler kendilerine güvendikleri için günlük yaşamda karşılaştıkları sorunları aşacak kararlılığı sergilerler (Ünüvar, 2012). Psikolojik anlamda dayanıklı kişiler yüksek empati gücüne sahip, mizah anlayışı kuvvetli, hayata bağlı, stresli olaylara karşı tolerans

seviyesi yüksek, sorumluluk duygusuna sahip, yeni fikirlere açık, geniş arkadaş çevresine sahip olan iletişimi açık ve öz saygısı yüksek kişilerdir (Onat, 2010).

2.2. Anne Baba Tutumu

2.2.1. Anne baba tutumları

Bir bebek dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren, ilk iletişimini ebeveynleri ile kurmaktadır. Bu durum yaşam boyu devam etmektedir. Bu nedenle bireyin, kişiliğın oluşmasında en önemli faktör anne ve babadır (Yörükoğlu, 2007). Greenwald, (1989) ebeveyn tutumunu, “deneyim yoluyla düzenlenen, bireyin ilişkili olduğu tüm nesnelere ve durumlara tepkisi üzerinde yönlendirici veya dinamik bir etki uygulayan zihinsel ve sinirsel bir hazır olma durumu” olarak tanımlamaktadır. Tutumlar değerlendirici, bilişsel ve davranışsal bileşenler olmak üzere üç ana yapıda incelenebilir (Ajzen ve Fishbein, 1980). Ramey'e (2002) göre, değerlendirici bir bileşen, ebeveynlik bağlamında ebeveynlerin çocuklarının iyiliği hakkındaki yargılarına atıfta bulunur. Ayrıca, tutumların doğru olarak kabul edilen temel inançlardan kaynaklandığı öne sürüldüğü için, tutumların bilişsel bileşeninin çocukların nasıl geliştiğine veya çocuk yetiştirme uygulamalarının nasıl olması gerektiğine ilişkin inançları içerdiğini öne sürer. Son olarak, davranışsal bileşen, ebeveynlerin çocuklarına karşı nasıl davrandıklarını veya inanç ve davranışlarının tutarlı olup olmadığını ifade eder (Greenwald ve Banaji, 1995). Ebeveynlik tutumlarının altında yatan genel temalar, çocukların ihtiyaçlarına duyarlı olmak, çocukların bireyselliğini desteklemek, sıcaklık ve dışavurumculuk göstermek, akademik başarıyı teşvik etmek, disiplin ve kontrol stratejileri uygulamaktır (Ramey, 2002).

Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişki, çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama yönelik tutum ve davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Beslenme, barınma, korunma gibi fiziksel ihtiyaçların yanı sıra anne ve babanın çocuklarına gösterdikleri sevgi, özen ve şefkat onların güven ve yeteneklerini verimli kullanmalarını sağlar. Kişiliğın oluşumunda en etkili faktör çocuklukta yaşanan olumlu ve olumsuz yaşantılardır. Bu nedenle çocukluk döneminde anne, baba ve çocuk deneyimleri çok önemlidir. Anne-babanın çocuğu yetiştirirken sağlıklı tutum

ve davranışlarının yanı sıra çocuğun sosyal normlara uygun bir birey olarak yaşaması da anne-babanın kurduğu iletişimde belirleyici olmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2005). Anne baba tutumu, gelişmekte olan çocuğa model olacağı için çocuğun kişilik oluşumunu etkiler ve çocuk özdeşleşme modellerinden edindiği benzer tutumları gösterir. Uyumlu ve özgür bir aile ortamında, tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde büyüyen çocuk, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir (Yavuzer, 2009).

2.2.2. Algılanan anne baba tutumu

Ebeveynler, çocuğun kendini nasıl algıladığını şekillendirmede çok önemlidir (Cooley, 1902). Bu açıdan anne babanın çocuklarına nasıl davrandığı, kişinin kişiliğini açıklamada önemli bir faktör olarak kabul edilir. Her kültürün kendine has tutum ve davranışları olmakla birlikte, aynı toplumdaki anne babaların tutum ve davranışları farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda Diana Baumrind (1966) ebeveynlik stillerini ilk kategorize eden kişidir. Bu bağlamda, izin verici, otoriter ve koruyucu ebeveynlik stilleri olmak üzere üç ana çocuk yetiştirme tutumu önermiştir. Ancak zaman içerisinde yapılan araştırmalar sonunda bu üç ebeveyn tutumu dışından farklı ebeveyn tutumları da öne sürülmüştür. Bu araştırmada ise literatürde öne çıkan ebeveyn tutumları açıklanmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Literatürde Öne Çıkan Ebeveyn Tutumları

2.2.2.1. Baskıcı ve Otoriter

Otoriter ebeveynlik, ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını ve tutumlarını kontrol etmeye, şekillendirmeye ve eleştirel olarak değerlendirmeye çalıştığı yüksek düzeyde talepkarlık ve düşük düzeyde yanıt verme ile karakterize edilir. Araştırmalar, otoriter ebeveynleri olan çocukların ve ergenlerin düşük özsaygıya, düşük özgüvene sahip olma eğiliminde olduğunu ve zorlu görevlerden bunalma eğiliminde olduklarını göstermiştir (Thompson vd., 2003). Maccoby ve Martin ise çocukların taleplerini kabul etmeden ve pazarlık ve tartışma olmaksızın ebeveynler tarafından kararlaştırılan sıkı bir şekilde uygulanan kurallar ile karakterize edilen ebeveynliğin baskıcı-otoriter ebeveyn tutumu olarak tanımlamaktadır. Baskıcı ve otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocuklarına karşı sözel iletişimde sert, zayıf ve soğuk bir tavır sergilerler. Çocukların ebeveyninden sevgi görebilmesi için ebeveynin istediğini yapması ve onun istediği gibi davranması gerekmektedir (Çağdaş, 2015). Ebeveynin çocuğuna yönelik baskısı bu tutumun temelinde yer alan olgudur. Çünkü bu tutumu sergileyen ebeveynler çocukları üzerinde kesin şekilde hakimiyet sahibi olduklarını düşünmektedirler. Bu noktada ebeveynlerin çocuklarının sorgulamadan kendilerine itaat etmesini temel bir kural olarak görmektedirler (Kulaksızoğlu, 2019). Baskıcı ve otoriter tutumu benimsemiş ebeveynler çocuklarının özgürlük alanını kısıtlayarak onları cezalandırır ve kendi koydukları sınırlar içerisinde davranmasını şart koşarlar. Bunun yanında kontrol ve kural ilkeleri onlar açısından ön plandadır. Bu ebeveynler çocuklarıyla çok fazla sözel iletişime geçmezler (Santrock, 2011).

Baumrind'e (1966) göre otoriter anne babalar itaate çok önem verirler. Bu nedenle, çocuklarının daha yüksek otoriteye saygı duymasını beklerler. Buna göre bu ebeveynler, çocuklarını mutlak kural ve standartlara göre şekillendirerek ve değerlendirerek davranışları üzerinde aşırı kontrol gösterirler. Bu bakımdan itaati sürdürmek için disiplini tesis etmek için cezalandırıcı yöntemler kullanırlar. Dahası, Otoriter ebeveynler, özerkliği kısıtlar, katı sınırlar uygular, iki yönlü iletişimi engeller ve çocuğun kendini ifade etmesini engeller (Baumrind, 1966). Araştırmalarda bu ebeveynlik tarzını algılayan çocukların, diğer çocuklara göre daha az içerikli, daha az güvenli ve stres altındayken düşmanca veya gerici olma

olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanında otoriter ebeveynlik deneyimi olan küçük çocuklar daha az popüler olma ve davranış sergileme eğilimindedir ayrıca bu çocuklar akranlarına karşı daha az yardımseverdirler (Deković ve Janssens, 1992).

2.2.2.2. *Koruyucu*

Çocuklara karşı kuralları uygulamada çok katı olmak çocuğun psikolojisini olumsuz etkileyebilir ve tam tersi, çocuğa sevgiyi ifade ederken aşırı tutumlar da aynı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle sevgiye dayalı eğitim bazen tehlikeyi de beraberinde getirebilir, çünkü anne-babanın çocuğa verdiği sevgi bazen sınırları aşar (aşırı koruyucu) tutuma dönüşür (Marzuki, 2000). Baumrind'e (1966) göre, ana-babanın aşırı koruyucu olduğu temel teorisi şu yönlerde sahiptir: çocuklara karşı çok dikkatli olmak, onların güvenliği, sağlığı ve başarısızlığı konusunda endişelenmek. Syamsu (2007) koruyucu bakıma başvurduğu düşünülen ebeveynlerin, aslında kendi kendine bakabilecek durumda olmasına rağmen, çocuklarına bakım ve yardım sağlamak gibi, aşırı temasta bulunan veya bakım sağlayan, aşırı denetim kuran veya çocukların karşılaştığı sorunların çözümüne her zaman katılan ebeveynlerin tutumu olduğu sonucuna varmıştır. Böyle bir modelle yetiştirilen gençler kendilerini her zaman güvensiz, kolayca cesareti kırılan, sorumluluktan kaçan ve kendi kararlarını vermekte zorlanan kişiler olduklarını belirtmektedir (Syamsu, 2007).

Ebeveynlerin, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olma yükümlülüğü vardır, ancak bu konuda aşırı koruyucu olmamalıdır. Bunun amacı, büyüdüklerinde bağımsız olabilmeleri ve sürekli olarak ebeveynlerine güvenmemeleri, böylece tek başına ayakta durma yeteneklerini kaybetmemeleridir (Marzuki, 2000). Maskur ve arkadaşlarına (2020) göre ebeveynlerin çocukluklarından itibaren çocuklara karşı aşırı koruyucu tutumları, çocukların sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecektir. Çocuklar içe kapanık, aşırı egolu veya akranlarına karşı kibirli bir hale gelecekler, bu olumsuz etkiler anne babanın istemeden aşırı korumacı yaklaşımından kaynaklanmaktadır. Kuralları uygulamada çok katı olmak çocuğun psikolojisini olumsuz etkileyebilir ve tam tersi, çocuğa sevgiyi ifade ederken aşırı tutumlar da aynı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu

nedenle anne-babanın aşırı koruyucu tutumu çocuğun ilerideki sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.

2.2.2.3. İzin Verici

İzin verici ebeveyn tutumu ebeveynin çocuk üzerinde kontrol kullanmaktan kaçınmasıyla karakterize edilen ebeveynliktir. Bu ebeveyn tutumunda ebeveynler, çocuğun bazı kurallara uymasını beklemek yerine, çocuğun deneme yanılma yoluyla öğrenmesini tercih ederler. Müsamahakar bir stilde yetiştirilen çocuğun kendi başına zamanını nasıl organize edeceğini öğrenmesi beklenir. Ayrıca ebeveyn tarafından bir kural konulduğunda bu kuralın gerekçesi çocuğa açıklanır. Bunun yanında aileyi ilgilendiren bir karar alınırken çocuğun görüşleri sorulur. Sorumluluklarla ilgili olarak, ebeveynler çocuktan evde veya okulda fazla bir şey beklemezler (Aksüt, 2011). Bu ebeveynlik tarzının çocuklardan çok az kural ve beklentisi vardır. Çoğu zaman, ebeveynler çocuklarını sever ve önemsediklerini ifade ederler, ancak çocuklarını özdenetim gerektiren belirli görevleri veya sorumlulukları yerine getirecek kadar olgun veya yetenekli görmezler. İzin veren ebeveynler çocuklarını nadiren disipline ederler. Mümkün olduğunca yüzleşmekten kaçınırlar. Kurallar ve beklentiler belirlemek ya da sorunların oluşmasını engellemeye çalışmak yerine, çocukların kendi başlarına bir şeyler bulmasına izin vermeyi seçerler (Brusie, 2017).

Baumrind'e (1966) göre izin veren ebeveynler çocukları üzerinde kontrol göstermezler. Başka bir deyişle, çocuklarının kendi davranışlarını düzenlemesine izin verirler. Çocuklardan dış kurallara ve düzenli davranışlara uymalarını talep etmez veya teşvik etmezler. İzin veren ebeveynler, çocuğun gelecekteki davranışlarını şekillendirmek veya etkilemek yerine, çocuğun bunları istediği gibi kullanması için bir kaynak görevi görürler. Böylece çocukların onları manipüle etmesine izin verirler. Bu ebeveynler, genellikle aile kurallarını veya çocukların sorumluluklarını belirlerken kontrol veya güç kullanmama nedenlerini açıklarlar. Ayrıca, çocuklarının taleplerine karşı hoşgörülü ve sınırsızdırlar.

2.2.2.4. Demokratik

Gösteriyi yürüten ebeveynlerden (otoriter) veya aileyi yöneten çocuktan (izin verici) ziyade, demokratik ebeveyn tutumu hem ebeveyne hem de çocuğa saygıya dayanır. Bu stil, bir yandan diğer yana tutarsız sallanmadan ziyade ileriye doğru tutarlı bir yolu temsil eder (McElroy, 2017). Demokratik ebeveyn tutumu ebeveyn tutumları içerisinde en başarılı ve olumlu olan tutum olarak değerlendirilmektedir. Demokratik ebeveyn tutumu güven, onaylama ve hoşgörü duygusunun pekişmesini sağlamaktadır (Çağdaş, 2015). Demokratik ebeveyn tutumunda çocuğa konulan kuralların gerekçeleri açıklanmakta ve bu kurallarla ilgili çocuğun görüş bildirmesi teşvik edilmektedir. Ayrıca bu kurallar ebeveyn ve çocuk arasında tartışılmaktadır. Konulan kurallara uyulmadığı durumlarda ise hangi sonuçların ortaya çıkacağı hakkında çocuk bilgilendirilmekte ve böylece çocuğun davranışının sorumluluğunu üstlenmesi beklenmektedir (Yıldız, 2019).

2.2.2.5. Dengesiz ve Kararsız

Tutarsız ebeveynliği inceleyen çalışmaların çoğu, tutarsız disipline ve bunun davranış bozukluğu (Brody ve diğerleri, 2003; Patterson, 1976), yeme bozukluğu (Ross ve Gill, 2002) ve akademik başarı (Dornbusch ve diğerleri, 1987) gibi bir dizi sonuç üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Aile ortamında en sık rastlanan ebeveyn tutumlarından birisi tutarsız ebeveyn tutumudur. Bu doğrultuda bir ailede ebeveynlerin bir gün görmezden geldiği davranışı bir başka gün ceza sebebi olarak görmesi veya bir ebeveynin verdiği cezayı başka bir ebeveynin yok sayması durumunda o ailede tutarsız ebeveyn tutumunun hâkim olduğu anlamına gelmektedir (Yörükoğlu, 2016). Ebeveynler arasında ortaya çıkan bu dengesizlik çocuk eğitimi konusunda yaşadıkları görüş ayrılığı ya da çocukların davranışlara karşı sergilenen farklı tutumlardan kaynaklanmaktadır (Yavuzer, 2001).

Tutarsız ebeveynlik davranışlarının ve etkileşimlerinin bazı türlerinin belirsiz bir öz-değer duygusuna yol açması olasıdır, bu ise bazı insanları yaşamın ilerleyen dönemlerinde depresyona karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Dolayısıyla benlik saygısının belirsizliği, tutarsız ebeveyn beklentilerinden ve bu beklentilerin iletişiminden kaynaklanabilir. Ayrıca, ebeveynlerden gelen tutarsız övgü ve

onayların, bir çocuğun üst algılarını, bir çocuk veya ergenin kendinden emin olmadığı şekilde etkilemesi söz konusu olabilir. İnsanlar başkaları tarafından nasıl algılandıklarını gözlemledikleri ve bu gözlemlerden kendi benlik algılarını oluşturdukları için, ebeveynlerden gelen tutarsız onay mesajları belirsiz bir benlik değeri duygusunu besleyebilir. Bir gün bir çaba için övgüde bulunan ve başka bir gün çocuğunu eşit bir çaba için küçümseyen bir ebeveyn, o çocukta belirsiz bir öz-değer duygusuna neden olabilir (Luxton, 2007).

2.2.2.6. Mükemmeliyetçi

Mükemmeliyetçi tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarını ayrı bir kişi olarak görmeyen, onları kusursuz hale getirmeye çabalayan ve kendilerini böyle düşündükleri için ne kadar haklı olduklarını ispatlamaya çalışan kişilerdir (Geçtan, 1989). Bu tutumu benimseyen ebeveynler genellikle zor koşullarda çocukluk dönemi geçiren ve daha sonra ekonomik anlamda ve sosyal statü anlamında iyi bir seviyeye gelmiş kıyaslayıcı ve rekabetçi çevresi olan kişilerdir. Yetkinliklerine bakmadan çocuklarının kendi ideallerine ulaşmasını arzulamaktadırlar. Mükemmeliyetçi ebeveynler genellikle çocuklarını az destekleyen, talepkar ve aşırı eleştiren kişilerdir (Aydın, 2002). Mükemmel bir ebeveyn olmanın belirtileri aşağıdaki gibidir (Morin, 2021):

- Kendini sık sık eleştirmek,
- Çocuğun başarısızlığı durumunda kendisini suçlamak
- Kendisini diğer ebeveynlerle karşılaştırmak ve yetersiz kaldığını hissetmek
- Çocukları için zaten çok şey yapmanıza rağmen, daha fazlasını yapamadığı için kendini hırpalamak
- Beklentileri çok yüksek olduğu için soğukkanlılığını sık sık kaybetmek

Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının sergiledikleri davranışın onaylamak yerine onları daha iyi yapmaları için zorlamaktadırlar. Hiçbir zaman ebeveynlerinden tam not alamayacağını düşünen çocuklar ise düşük performans algısı geliştirmektedir (Luxton, 2007).

2.2.2.7. Reddedici

Kültürlerarası araştırmalar, toplumda ebeveyn davranışının iki boyutunun tanımlanabileceğini göstermektedir: kabul ve reddetme. Ebeveyn davranışı bir süreklilik olarak tanımlanabilir. Sürecin bir ucunda çocuklarına hem sözlü hem de fiziksel olarak sevgi ve şefkat gösteren ebeveynler bulunurken diğerinde ise çocuklarına karşı tiksindirici duygular besleyen, şiddetli ve taciz edici uygulamalar yapan ebeveynler bulunmaktadır. Bu tavrı sergileyen ebeveynler reddedici ebeveynlerdir. Reddedici ebeveyn tutumu, ebeveynlerin çocuklarından sıcaklık, şefkat veya sevgiyi yoksun bırakması veya bu konularda önemli ölçüde geri çekilmesidir (Gracia vd., 2005). Reddedici ebeveyn tutumu ebeveynlerin çocuğu istememesi veya çocuğa karşı olumsuz duygular beslemesidir. Bu tür davranış sergileyen ebeveynlerin bu tutumu sergileme nedenleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Geçtan, 1989):

- Çocuk nedeniyle istenmeyen bir evliliğin zorunlu duruma gelmesi
- Çocuğun evliliği kurtarma aracı haline gelmesi
- Ebeveynlerin çocukluğunda reddedici anne ve babaya sahip olması
- Çocuğun ebeveynlerinin beklentileri ile çocuğun cinsiyetinin uymaması
- Çocuğun engelli olması
- Çocuğun aile içerisinde istenmeyen bir kişiye benzetilmesi
- Çocuğun ekonomik olarak zor bir dönemde dünyaya gelmesi

Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları açık olarak sergilenebileceği gibi üstü kapalı şekilde de gerçekteşebilmektedir. Bu konuda ortaya çıkan en belirgin davranışlar ilgisizlik ve açık düşmanlıktır (Çağdaş, 2015).

2.2.3. Anne baba tutumunu etkileyen faktörler

Çocuklar tüm gelişim süreçleri boyunca içinde yaşadıkları kültürden ve iletişim kurdukları kişilerin kendilerine karşı tutumlarından büyük oranda etkilenmektedirler. Bu bağlamda çocuklar doğdukları aile ortamından, ebeveynlerinden, bakım

verenlerinden hayatı öğrenmekte ve onların kendisine karşı tutumuna göre kendileri hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Çocuk ve ebeveyn arasındaki bu ilişki ebeveynin yetişme tarzından, aile içi ilişkilerden, ailenin sosyal ve ekonomik durumundan ve çocuğun cinsiyetinden ve yaşından etkilenmektedir (Oğuz, 2016). Aşağıda anne ve baba tutumu üzerinde etkili olan bu faktörler açıklanmaktadır.

Ebeveyn Yetiştirme Tarzı: Çocuğun sosyal yaşama dahil olmadan önceki ilk sosyal tecrübelerini kazandığı yer ailesidir. Çocuğun aile içerisinde gördüğü muamele ve aile bireylerinin çocuğa karşı tavrı onun tüm yaşantısını etkileyen ilk deneyimleridir (Yavuzer, 2014). Bu nedenle ebeveynin çocukla kurmuş olduğu ilişkinin niteliği ve çocuğa karşı benimsemiş olduğu tutum çocuğun hem bugünkü hem gelecek hayatını önemli ölçüde etkilemektedir. Sevgi, huzur, saygı, şefkat ve sağlıklı iletişimin olduğu aile ortamlarında yetişen çocuklar anne ve babalarının benimsemiş olduğu ilişkin tutumlarını örnek alır ve bu tutumlara karşı bir özdeşleşme sağlamaktadırlar. Böylece olumlu ilişkilerin olduğu aile ortamında büyüyen çocuklar da ileride ebeveyn olduklarında bu tutumu benimsemekte hatta bu niteliklerini olumlu olarak daha ileri seviyeye taşımaya çalışmaktadırlar (Savran ve Kuşin, 1997). Çünkü çocuklar taklit ederek öğrenirler. Böylece annelerinin ve babalarının kendilerine karşı oluşturduğu gelişim ortamını ve tutumunu kendi anne ve babalık rollerine yansıtmaktadırlar.

Aile İçi İlişkiler: Anne ve baba arasında gerçekleşen ilişkinin kalitesi ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiye öncülük etmektedir. Başka bir ifadeyle anne ve baba arasındaki ilişki ailenin geri kalan üyelerinin birbirleriyle ilişkisi üzerinde etkili olmaktadır (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2015). Ebeveynler arasında sevgiye ve saygıya dayalı dengeli, mutlu ve uyumlu aile ortamı ebeveynlerin çocuklarına karşı da sevgiye ve saygıya dayalı hoşgörülü bir tutum sergilemelerine imkan sağlamaktadır. Fakat ilişkide sevgiye ve saygıya değer vermeyen denge kuramayan, mutsuzluk yaşayan ebeveynler yaşadıkları bütün olumsuzluklarını çocuklarına da yansıtmaktadırlar. Böyle bir durumda ebeveynler çocuklarına karşı ilgisiz, baskıcı ve şefkatsiz tavır benimsemektedirler (Dönmezler, 1999).

Ailenin Sosyoekonomik Seviyesi: Ailenin sosyal ve ekonomik seviyesi çocuk yetiştirme tutumları üzerinde belirleyici bir faktördür. Sosyal ve ekonomik seviyenin

yüksekliği ailenin eğitim seviyesinin yükselmesini de beraberinde getirmekte böylece ailenin bilinç yapısı gelişmektedir. Sosyal ve ekonomik seviyesi daha yüksek olan anne babalar dış kaynaktan beslenme imkânı elde ettikleri için bu durum onların bilinçli olma hallerini arttırmaktadır. Bu aileler çocuk gelişimi konusunda uzmanların görüşlerine ve bu alanda yapılan yayınlara erişme imkanına sahiptirler. Bu imkanlar ebeveynlere çocuk yetiştirirken hangi konularda destek almaları gerektiğini hatırlatmaktadır (Çağdaş ve Şahin Seçer, 2015).

Çocuğun Yaşı ve Cinsiyeti: Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu üzerinde etkili olan bir başka faktör de çocuğun yaşıdır. Çocuklar belirli gelişim dönemlerinde farklı davranışlar sergilemektedirler. Kimi zaman ebeveynler çocukların yaşı ilerledikçe onların daha farklı sorumluluklar almalarını istemektedir. Çocuklar büyüdükçe ebeveynler çocukların olayları ve davranışları kontrol edebileceklerini ve bilinçli davranışlar sergileyeceklerini düşünmektedirler. Bu nedenle çocukların tüm davranışlarını bilinçli şekilde yaptıklarını ve bu davranışların sorumluluğunu almaları gerektiğini düşünmektedirler (Dönmezer, 1999). Bunun dışında çocuğun cinsiyeti de ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu üzerinde etkili olmaktadır. Anne ve babalar çocuklarının cinsiyetini önemsemektedirler. Dolayısıyla doğacak çocuklarının cinsiyeti konusunda beklentiye girmektedirler. Bu noktada çocuğun cinsiyeti ile beklentileri arasında uyum olması halinde çocuklarına karşı daha olumlu ve kabullenici bir tutum sergilerler. Aksi halde ise daha olumsuz bir tutum sergileme eğilimi içerisindedirler (Çağdaş, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Örneklemenin tespitinde ise uygun örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yöntemi ile ulaşılan, Türkiye’de yaşayan, yaşları 18-61 arasında değişen ve çalışmaya gönüllü katılım gösteren toplam 296 yetişkin birey oluşturmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanıldı. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yer aldığı demografik bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde ise psikolojik dayanıklılık düzeyini belirlemek için kullanılan “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” (YİPDÖ) ve üçüncü bölümde de yetişkinlerin algıladıkları anne baba tutumları ise “Kısıtlanmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği” (KAETÖ) bulunmaktadır.

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Friborg vd. (2003, 2005) tarafından geliştirilmiş ve Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılmıştır. Söz konusu ölçek 33 madde içermekte ve ‘Kendilik algısı’, ‘Gelecek algısı’, ‘Yapısal stil’, ‘Sosyal yeterlilik’, ‘Aile uyumu’ ve ‘Sosyal kaynaklar’ olmak üzere altı boyuttan oluşmaktadır. Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının 0,66 ile 0,81 arasında ve test-tekrar test güvenilirliklerinin ise 0,68 ile 0,81 arasında değiştiği bulunmuştur (Basım ve Çetin, 2011)

Kısıtlanmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği, Arrindell vd. (1999) tarafından geliştirilmiş ve Dirik vd. (2004) tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılmıştır. Söz konusu ölçek 23 madde içermekte ve üç boyuttan oluşmaktadır. Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin güvenilirlik katsayıları; anne duygusal sıcak

tutum boyutu için $\alpha=0.65$, anne aşırı koruyucu tutum boyutu için $\alpha=0.71$, anne reddedici tutumlar boyutu için $\alpha=0.68$, baba duygusal sıcak tutum boyutu için $\alpha=0.73$, baba aşırı koruyucu tutum boyutu için $\alpha=0.72$, baba reddedici tutumlar boyutu için $\alpha=0.50$ olarak bildirilmiştir (Derik vd., 2004). Derik vd. (2015) tarafından ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin daha detaylı incelenmesi maksadıyla gerçekleştirilen çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik katsayıları; anne duygusal sıcak tutum boyutu için $\alpha=0.75$, anne aşırı koruyucu tutum boyutu için $\alpha=0.72$, anne reddedici tutumlar boyutu için $\alpha=0.64$, baba duygusal sıcak tutum boyutu için $\alpha=0.79$, baba aşırı koruyucu tutum boyutu için $\alpha=0.73$, baba reddedici tutumlar boyutu için $\alpha=0.71$ olarak bildirilmiştir (Derik vd., 2015).

3.3. Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programı ile analiz edildi. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama, standart sapma ve yüzde değerler verildi. Normal dağılıma sahip iki parametreden oluşan değişkenlere ilişkin karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi, normal dağılıma sahip olmayanlarda Mann Whitney U test; normal dağılıma sahip olan ikiden fazla parametreliliğe ilişkin karşılaştırmalarda Kruskal Wallis-H testi; sürekli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için de Pearson's korelasyon analizi kullanıldı. Elde edilen sonuçlar %95 ($p<0.05$) anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	
Yaş (ort.±ss)	33.50±10.06
Cinsiyet n (%)	
Kadın	216 (73.0)
Erkek	80 (27.0)
Medeni Durum n(%)	
Bekar	106 (35.8)
Evlü	182 (61.5)
Boşanmış	8 (2.7)
Öğrenim Durumu n (%)	
İlköğretim	8 (2.7)
Lise	88 (29.7)
Üniversite ve Üzeri	200 (67.6)
Gelir Düzeyi n (%)	
Düşük	27 (9.1)
Orta	250 (84.5)
Yüksek	19 (6.4)
Anne-Baba Birliktelik Durumu n(%)	
Hayır	57 (19.3)
Evet	239 (80.7)
Anne-Baba Büyütme Durumu n(%)	
Hayır	11 (3.7)
Evet	285 (96.3)
Anne Eğitim n (%)	
Öğrenim yok	10 (3.4)
İlköğretim	178 (60.1)
Lise	90 (30.4)
Üniversite ve üzeri	18 (6.1)
Baba Eğitim n (%)	
Öğrenim yok	4 (1.4)
İlköğretim	122 (41.2)
Lise	134 (45.3)
Üniversite ve üzeri	36 (12.2)
Kardeş Sayısı n (%)	
Tek çocuk	23 (7.8)
2 kardeş	126 (42.6)
3 kardeş	88 (29.7)
4 kardeş ve üzeri	59 (19.9)
Doğum Sırası n (%)	
İlk çocuk	127 (42.9)
İkinci çocuk	97 (32.8)
Üçüncü çocuk	40 (13.5)
Dördüncü ve daha fazlası	32 (10.8)
Çalışma durumu n(%)	
Hayır	120 (40.5)
Evet	176 (59.5)
Geçmişte psikiyatrik rahatsızlık n(%)	
Hayır	244 (82.4)
Evet	52 (17.6)

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların yaşı 18-61 arasında olup yaş ortalaması 33.50±10.06 olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılanların 216'sı (%73) kadın, 80'i (%27) erkekti. Katılımcılardan 182'si (%61.5) evli, 106'sı (%35.8) bekar iken 8'i de (%2.7) boşanmıştı. Katılımcılardan 200'ü (%67.6) üniversite ve üzeri mezunu iken 88'i (%29.7) lise, 8'i de (%2.7) ilköğretim mezunu idi. Katılımcılardan 250'si (%84.5) orta gelir düzeyine sahip iken 27'si (%9.1) düşük, 19'u da (%6.4) yüksek gelir düzeyine sahiptir. Katılımcılardan 239'unun (%80.7) anne-babası birlikte iken 57'sinin (%19.3) ise ayrıydı. Katılımcılardan 285'i (%96.3) kendisini anne-babasının büyüttüğünü, 11'i (%3.7) ise anne-babasının büyütmediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan 178'inin (%60.1) annesi ilköğretim mezunu iken 90'ının (%30.4) lise, 18'inin (%6.1) üniversite ve üzeri mezunu idi. 10 katılımcının annesinin ise öğrenimi yoktu. Katılımcılardan 134'ünün (%45.3) babası lise, 122'sinin (%41.2) ilköğretim, 36'sının (%12.2) üniversite ve üzeri mezunu iken 4'ünün (%1.4) babasının öğrenimi yoktu. Katılımcılardan 126'sı (%42.6) iki, 88'i (%29.7) üç, 59'u (%19.9) dört ve üzeri kardeş iken 23'ü (%7.8) ise tek çocuktur. Çalışmaya katılanlardan 127'si (%42.9) ilk çocuk, 97'si (%32.8) ikinci çocuk, 40'ı (%13.5) üçüncü çocuk, 32'si (%10.8) de dördüncü çocuk ve daha fazlası idi. Katılımcılardan 176'sı (%59.5) çalışmakta iken 120'si (%40.5) ise çalışmıyordu. Çalışmaya katılanlardan 52'si (%17.6) daha önce psikiyatrik bir rahatsızlık geçirdiğini ifade etmiştir (Tablo 1).

4.2. Psikolojik Dayanıklılığa İlişkin Bulgular

Tablo 2. Katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar

	N	Ortalama	Ss (±)
Yapısal Stil	296	3,7179	,86641
Gelecek Algısı	296	3,7120	,89799
Aile Uyum	296	3,8457	,84742
Kendilik Algısı	296	3,8530	,80047
Sosyal Yeterlilik	296	3,8367	,75264
Madde ve Sosyal Kaynaklar	296	4,1250	,65314
PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK	296	2,7621	1,29479

Katılımcıların psikolojik dayanıklılık ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar Tablo 2'de görülmektedir. Buna göre katılımcılar en yüksek ortalama puanı madde

ve sosyal kaynaklar, en düşük puanı ise gelecek algısı altboyutundan elde etmiştir. Genel olarak psikolojik dayanıklılık algısının ise orta düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Yaş ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki

		Yaş	Yapısal Stil	Gelecek Algısı	Aile Uyumu	Kendilik Algısı	Sosyal Yeterlilik	Madde ve Sosyal Kaynaklar	PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
Yaş	r	1	,140*	,061	,015	,090	-,030	,005	-,114
	p		,016	,295	,799	,121	,610	,933	,050
	n	296	296	296	296	296	296	296	296

* p<0.05

Yaş ile psikolojik dayanıklılık arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için yapılan Pearson's korelasyon analizi sonucunda yaş ile psikolojik dayanıklılık altboyutlarından yapısal stil arasında pozitif yönde, çok düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki ($r = 0.140$; $p < 0.05$) saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 4. Demografik özelliklere göre psikolojik dayanıklılığın karşılaştırılması

	Yapısal Stil	Gelecek Algısı	Aile Uyumu	Kendilik Algısı	Sosyal Yeterlilik	Madde ve Sosyal Kaynaklar	PSIKOLOJİK DAYANIKLILIK
Cinsiyet							
Kadın	3.71±.87	3.70±.90	3.86±0.82	3.78±.82	3.80±.74	4.13±.63	2.65±1.30
Erkek	3.71±.86	3.73±.88	3.79±.91	4.03±.70	3.92±.76	4.08±.70	3.03±1.23
	P = .991	P = .767	P = .522	P = .014*	P = .549	P = .549	P = .025*
Medeni Durum							
Bekar	3.54±.80	3.50±.92	3.66±.89	3.71±.86	3.84±.79	4.05±.68	2.79±1.30
Evli	3.82±.89	3.85±.86	3.95±.80	3.94±.74	3.83±.73	4.18±.63	2.75±1.29
Boşanmış	3.46±.55	3.28±.63	3.66±.75	3.60±.76	3.66±.69	3.71±.34	2.56±1.36
	P = .006*	P = .002*	P = .014*	P = .106	P = .737	P = .017	P = .709
Öğrenim Durumu							
İlköğretim	3.59±1.00	3.15±.93	3.50±.88	3.89±.95	3.70±.92	4.14±.65	2.49±1.29
Lise	3.69±.87	3.53±1.00	3.83±.88	3.77±.88	3.80±.73	4.09±.71	2.60±1.28
Üniversite ve Üzeri	3.73±.85	3.81±.82	3.86±.82	3.88±.75	3.85±.75	4.13±.62	2.84±1.29
	P = .942	P = .019*	P = .488	P = .674	P = .754	P = .987	P = .350
Gelir Düzeyi							
Düşük	3.35±1.02	3.31±.96	3.48±.89	3.44±.99	3.61±.75	3.83±.70	2.16±1.17
Orta	3.76±.82	3.73±.87	3.89±.81	3.87±.76	3.86±.73	4.15±.64	2.83±1.28
Yüksek	3.56±1.00	4.02±.93	3.67±1.06	4.12±.77	3.84±.97	4.19±.68	2.66±1.38
	P = .095	P = .018*	P = .049*	P = .024*	P = .202	P = .061	P = .011*
Anne-Baba Birliktelik Durumu							
Hayır	3.65±.77	3.75±.81	3.62±.79	3.89±.79	3.84±.75	3.99±.67	2.65±1.32
Evet	3.73±.88	3.70±.91	3.89±.85	3.84±.80	3.83±.75	4.15±.64	2.78±1.28
	P = .561	P = .661	P = .031*	P = .640	P = .926	P = .088	P = .486
Anne-Baba Büyütme Durumu							
Hayır	3.20±.92	3.43±.96	3.22±.87	3.13±1.08	3.51±.66	3.55±.68	2.40±1.20
Evet	3.73±.85	3.72±.89	3.86±.83	3.88±.77	3.84±.75	4.14±.64	2.77±1.29
	P = .049*	P = .262	P = .015*	P = .017*	P = .150	P = .007*	P = .166
Çalışma Durumu							
Hayır	3.68±.86	3.50±.93	3.81±.79	3.71±.84	3.75±.76	4.13±.66	2.70±1.25
Evet	3.74±.86	3.85±.84	3.86±.88	3.94±.75	3.89±.74	4.11±.64	2.79±1.32
	P = .595	P = .001*	P = .563	P = .015*	P = .132	P = .587	P = .556
Daha Önce Psikiyatrik Rahatsızlık							
Hayır	3.79±.83	3.82±.86	3.91±.81	3.94±.77	3.88±.75	4.15±.65	2.78±1.30
Evet	3.33±.92	3.15±.85	3.54±.94	3.43±.81	3.60±.70	3.97±.64	2.64±1.25
	P = .001*	P = .000*	P = .012*	P = .000**	P = .015*	P = .043*	P = .111

* p<0.05 ** p<0.001

Psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapmış olduğumuz bağımsız örneklem t testi sonucunda erkeklerin kendilik algısı ve genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeyinin kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu ($p<0.05$) görüldü (Tablo 4).

Medeni duruma göre psikolojik dayanıklılıkta farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda gelecek algısı, aile uyumu ve madde ve sosyal kaynaklar altboyutlarında anlamlı farklılık saptandı ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda gelecek algısı ve madde ve sosyal kaynaklardaki farklılığın evli bireyler ile bekar ve boşanmış bireyler arasında ve evli bireyler lehine; aile

uyumundaki farklılığın bekar bireyler ile evliler arasında ve evliler lehine olduğu görüldü (Tablo 4).

Öğrenim durumuna göre psikolojik dayanıklılık düzeyinde farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H testi neticesinde gelecek algısı altboyutunda anlamlı farklılık saptandı ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda üniversite ve üzeri mezunları ile ilköğretim ve lise mezunları arasında ve üniversite ve üzeri mezunları lehine olduğu görüldü (Tablo 4).

Katılımcıların gelir düzeyine göre psikolojik dayanıklılık düzeyinde farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda gelecek algısı, aile uyumu ve kendilik algısı altboyutları ile genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeyinde anlamlı fark olduğu ($p<0.05$) görüldü (Tablo 19). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda gelecek algısındaki farklılığın düşük gelir düzeyine sahip olanlar ile orta düzeyde gelire sahip olanlar arasında ve orta gelir düzeyindekiler lehine; aile uyumundaki farklılığın düşük gelir düzeyindekiler ile orta gelir düzeyindekiler arasında ve orta gelir düzeyindekiler lehine; kendilik algısındaki farklılığın düşük gelir düzeyindekiler ile orta gelir düzeyindekiler arasında ve orta gelir düzeyindekiler lehine; genel olarak psikolojik dayanıklılıktaki farklılığın da düşük gelir düzeyindekiler ile orta gelir düzeyindekiler arasında ve orta gelir düzeyindekiler lehine olduğu görüldü (Tablo 4).

Katılımcıların anne-babalarının birlikte olup olmamasına göre psikolojik dayanıklılık düzeyinde farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem t testi neticesinde anne-babası birlikte yaşayan katılımcıların aile uyumu düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu ($p<0.05$) görüldü (Tablo 4).

Katılımcıların kendilerini anne-babalarının büyütüp büyütmemesine göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U test neticesinde kendisini anne babası büyüten katılımcıların yapısal stil, aile uyumu, kendilik algısı ve madde ve sosyal kaynaklar düzeyi anlamlı şekilde yüksek bulundu ($p<0.05$) (Tablo 4).

Katılımcıların çalışıp çalışmama durumuna göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem t

testi neticesinde çalışan katılımcıların gelecek algısı ve kendilik algısı düzeyinin çalışmayanlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görüldü ($p<0.05$) (Tablo 4).

Daha önce psikiyatrik bir rahatsızlık geçirip geçirmeme durumuna göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda daha önce psikiyatrik rahatsızlık geçirdiğini ifade eden katılımcıların yapısal stil ($p<0.05$), gelecek algısı ($p<0.001$), aile uyumu ($p<0.05$), kendilik algısı ($p<0.001$), sosyal yeterlilik ($p<0.05$), madde ve sosyal kaynaklar ($p<0.05$) düzeyinin anlamlı şekilde düşük olduğu görüldü (Tablo 4).

4.3. Anne-Baba Tutumuna İlişkin Bulgular

Tablo 5. Katılımcıların anne-baba tutumlarına ilişkin ortalama puanlar

	Anne	Baba
Duygusal Sıcaklık	3.05±0.56	2.93±0.60
Aşırı Koruyuculuk	2.10±0.45	2.02±0.48
Reddedicilik	1.46±0.49	1.47±0.53
ANNE-BABA TUTUMU		

Katılımcıların anne-baba tutumlarına ilişkin ortalama puanlar Tablo 5’de sunulmuştur. Buna göre katılımcıların annelerinden gördükleri duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk davranışı babalarına göre daha yüksek iken reddedicilik düzeyi ise daha düşüktür.

Tablo 6. Yaş ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki

		Duygusal Sıcaklık- Anne	Aşırı Koruyuculuk- Anne	Reddedicilik-Anne	Duygusal Sıcaklık- Baba	Aşırı Koruyuculuk- Baba	Reddedicilik-Baba
Yaş	r	-,264**	-,038	-,034	-,117*	-,003	-,057
	p	,000	,519	,557	,044*	,957	,328
	n	296	296	296	295	296	296

* $p<0.05$ ** $p<0.001$

Yaş ile anne-baba tutumları arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için yapılan Pearson’s korelasyon analizi sonucunda yaş ile anne duygusal sıcaklığı arasında negatif yönlü, zayıf düzeyde ($r = -.264$; $p<0.001$), baba duygusal sıcaklığı

arasında negatif yönde, çok zayıf düzeyde ($r = -.117$; $p < 0.05$) ve anlamlı bir ilişki saptandı (Tablo 6).

Tablo 7. Demografik özelliklere anne-baba tutumlarının karşılaştırılması

	Duygusal Sıcaklık (Anne)	Aşırı Korumacılık (Anne)	Reddedicilik (Anne)	Duygusal Sıcaklık (Baba)	Aşırı Korumacılık (Baba)	Reddedicilik (Baba)
Öğrenim Durumu						
İlköğretim	2.39±.65	1.91±.33	1.69±.71	2.26±.62	2.15±.54	1.94±.80
Lise	2.97±.63	2.17±.46	1.53±.56	2.90±.62	2.09±.47	1.45±.46
Üniversite ve Üzeri	3.12±.51	2.07±.44	1.42±.44	2.96±.58	1.99±.48	1.46±.55
	P = .005*	P = .124	P = .182	P = .014*	P = .168	P = .100
Gelir Düzeyi						
Düşük	2.86±.62	2.17±.51	1.62±.52	2.79±.57	2.17±.50	1.67±.58
Orta	3.08±.55	2.09±.43	1.45±.49	2.94±.61	2.01±.46	1.46±.54
Yüksek	3.03±.61	2.02±.57	1.34±.32	2.93±.58	1.97±.61	1.28±.32
	P = .188	P = .736	P = .079	P = .389	P = .243	P = .037*
Anne-Baba Birliktelik Durumu						
Hayır	2.88±.59	2.04±.42	1.54±.58	2.69±.63	1.94±.46	1.57±.64
Evet	3.09±.55	2.11±.46	1.44±.46	2.98±.58	2.05±.48	1.44±.51
	P = .010*	P = .307	P = .144	P = .001*	P = .127	P = .114
Anne-Baba Bütçe Durumu						
Hayır	2.71±.81	2.02±.58	1.98±.95	2.38±.81	1.98±.57	2.12±.78
Evet	3.07±.55	2.10±.44	1.44±.45	2.95±.58	2.03±.48	1.44±.51
	P = .117	P = .399	P = .086	P = .021*	P = .826	P = .000**
Daha Önce Psikiyatrik Rahatsızlık						
Hayır	3.07±.56	2.09±.46	1.42±.45	2.96±.60	2.02±.49	1.44±.51
Evet	2.98±.57	2.14±.42	1.62±.61	2.78±.59	2.05±.43	1.60±.61
	P = .299	P = .197	P = .037*	P = .046	P = .237	P = .104

* $p < 0.05$ ** $p < 0.001$

Katılımcıların eğitim durumuna göre anne-baba tutumlarına ilişkin algılarında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda anne ve babadan duygusal sıcaklık görme altboyutlarında gruplar arasında anlamlı fark olduğu görüldü ($p < 0.05$) (Tablo 7). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda anne ve babadan duygusal sıcaklık görme altboyutlarında farklılığın ilköğretim mezunları ile lise ve üniversite ve üzeri mezunları arasında olduğu, ilköğretim mezunlarının anne ve babalarından duygusal sıcaklık görme algılarının anlamlı şekilde düşük olduğu görüldü.

Katılımcıların gelir düzeyine göre anne-baba tutumlarına ilişkin algılarında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucunda babadan reddedici davranışa yönelik algıda gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görüldü ($p < 0.05$) (Tablo 7). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek

için yapılan Mann Whitney U test sonucunda düşük gelir düzeyine sahip olanlar ile orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olanlar arasında ve düşük gelir düzeyine sahip olanlar lehine olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle düşük gelir düzeyine sahip olan katılımcıların reddedici baba tutumu algıları anlamlı şekilde daha yüksektir (Tablo 7).

Katılımcıların anne-babalarının birlikte olup olmama durumuna göre anne-baba tutumlarına ilişkin algıları arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem t testi neticesinde anne-babası birlikte olan katılımcıların anne duygusal sıcaklık ve baba duygusal sıcaklık algılarının anlamlı şekilde yüksek olduğu ($p<0.05$) görüldü (Tablo 7).

Katılımcıların anne-babaları tarafından büyütülüp büyütülmemelerine göre anne-baba tutumlarına ilişkin algılarında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda anne-babası tarafından büyütülen katılımcıların baba duygusal sıcaklık düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek ($p<0.05$), baba reddedicilik algısının ise anlamlı şekilde düşük olduğu görüldü ($p<0.001$) (Tablo 7).

Daha önce psikiyatrik bir rahatsızlık geçirip geçirmeme durumuna göre anne-baba tutumlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U test sonucunda daha önce psikiyatrik rahatsızlık geçirdiğini ifade eden katılımcıların anne reddedicilik ve baba duygusal sıcaklık düzeyinin anlamlı şekilde yüksek olduğu ($p<0.05$) görüldü (Tablo 7).

4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 8. Anne-baba tutumları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki

		Yapısal Stil	Gelecek Algısı	Aile Uyumunu	Kendilik Algısı	Sosyal Yeterlilik	Madde ve Sosyal Kaynaklar	PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
Duygusal_Sıcaklık_Anne	r	,195**	,237**	,463**	,157**	,227**	,366**	,187**
	p	,001	,000	,000	,007	,000	,000	,001
	n	296	296	296	296	296	296	296
Aşırı_Koruyuculuk_Anne	r	,051	-,054	,002	-,005	,013	-,046	-,026
	p	,383	,351	,972	,927	,825	,434	,654
	n	296	296	296	296	296	296	296
Reddedicilik_Anne	r	-,147*	-,298**	-,460**	-,196**	-,132*	-,302**	-,180**
	p	,011	,000	,000	,001	,023	,000	,002
	n	296	296	296	296	296	296	296
Duygusal_Sıcaklık_Baba	r	,240**	,280**	,570**	,153**	,174**	,366**	,198**
	p	,000	,000	,000	,009	,003	,000	,001
	n	295	295	295	295	295	295	295
Aşırı_Koruyuculuk_Baba	r	,007	-,077	-,034	-,006	-,002	-,075	-,060
	p	,902	,186	,562	,913	,977	,198	,304
	n	296	296	296	296	296	296	296
Reddedicilik_Baba	r	-,224**	-,275**	-,484**	-,148*	-,101	-,324**	-,162**
	p	,000	,000	,000	,011	,084	,000	,005
	n	296	296	296	296	296	296	296

Psikolojik dayanıklılık ile anne-baba tutumları arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için yapılan Pearson's korelasyon analizi sonucunda psikolojik dayanıklılık altboyutlarından yapısal stil ile anne-duygusal sıcaklık arasında pozitif yönde, çok düşük şiddette ($r = .195$; $p < 0.05$); anne-reddedicilik arasında negatif yönlü, çok düşük şiddette ($r = -.147$; $p < 0.05$); baba-duygusal sıcaklık algısı arasında pozitif yönde, düşük şiddette ($r = .240$; $p < 0.001$); baba-reddedicilik arasında negatif yönde, düşük şiddette ($r = -.224$; $p < 0.001$) bir ilişki saptandı. Psikolojik dayanıklılık altboyutlarından gelecek algısı ile anne-baba tutumlarından anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, düşük şiddette ($r = .237$; $p < 0.001$); anne-reddedicilik arasında negatif yönde, düşük şiddette ($r = -.298$; $p < 0.001$); baba-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, düşük şiddette ($r = .280$; $p < 0.001$); baba-reddedicilik arasında negatif yönde, düşük şiddette ($r = -.275$; $p < 0.001$) bir ilişki saptandı. Psikolojik dayanıklılık

altboyutlarından aile uyumu ile anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, orta şiddette ($r = .463$; $p < 0.001$); anne-reddediciliği arasında negatif yönde, orta şiddette ($r = -.460$; $p < 0.001$); baba-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde ve orta şiddette ($r = .570$; $p < 0.001$) bir ilişki saptandı. Psikolojik dayanıklılık altboyutlarından kendilik algısı ile anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde ve çok düşük şiddette ($r = .157$; $p < 0.05$); anne-reddediciliği arasında negatif yönde ve çok düşük şiddette ($r = -.196$, $p < 0.05$); baba duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde ve çok düşük şiddette ($r = .153$; $p < 0.05$); baba-reddediciliği arasında negatif yönde ve çok düşük şiddette ($r = -.148$; $p < 0.05$) bir ilişki tespit edildi. Psikolojik dayanıklılık altboyutlarından sosyal yeterlilik ile anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, düşük şiddette ($r = .227$; $p < 0.001$); anne-reddediciliği arasında negatif yönde ve çok düşük şiddette ($r = -.132$; $p < 0.05$) bir ilişki saptandı. Psikolojik dayanıklılık altboyutlarından madde ve sosyal kaynaklar ile anne-baba tutumlarından anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, düşük şiddette ($r = .366$; $p < 0.001$); anne-reddediciliği arasında negatif yönde ve düşük şiddette ($r = -.302$; $p < 0.001$); baba-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde ve düşük şiddette ($r = .366$; $p < 0.001$); baba reddediciliği arasında negatif yönde ve düşük şiddette ($r = -.324$) bir ilişki saptandı. Genel olarak psikolojik dayanıklılık ile anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, anne-reddediciliği arasında negatif yönde, baba-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde, baba-reddediciliği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki saptandı (Tablo 8).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yetişkinlerde psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen istatistikî bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar tartışılmış, uygulayıcılara ve gelecekteki akademik çalışmalara öneriler sunulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre kişinin yaşamın ilk dönemlerinden itibaren anne-babalarının tutumları ve bu tutumların kişi tarafından nasıl algılandığı kişinin dış dünyaya uyumunu ve gelecekteki yaşantısının şekillenmesini etkilemekte ve psikolojik dayanıklılığını etkilemektedir. Bu sonuç literatürdeki diğer araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Çocukluk döneminde oluşan psikolojik sağlamlık için aile tarafından sağlanan desteğin, değerlilik hissinin ve baş etme becerilerinin oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (Werner ve Smith, 1982). Konu ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalarda anne-baba tutumlarını algılama şekline göre psikolojik dayanıklılığın farklılaştığı bildirilmiştir (Akça, 2012; Demirsu, 2018; Varıcıer, 2019; Cüre Acer, 2020; Tanrıtanır, 2020).

Araştırmanın sonunda yaş ile psikolojik dayanıklılık altboyutlarından yapısal stil arasında pozitif yönde, çok düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Dolayısıyla yaş arttıkça yapısal stil artmaktadır. Yapısal stil, bireylerin kendilerine olan güvenlerini, güçlü yanlarını ve öz disiplin süreçlerini kapsayan bireyler özellikleri ifade etmektedir (Çetin, Yeloğlu ve Basım, 2014). Bu noktada yaş ile beraber bireylerin kazanmış oldukları tecrübeler ve farkındalıklar ile kendilerini daha fazla tanıdıkları ve bu doğrultuda da psikolojik sağlamlıklarının geliştiği düşünülmektedir. Bunun yanında erkeklerin kendilik algısı ve genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeyinin kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum üzerinde kültürel faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Bilhassa toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle erkeklerin ve kadınların üstülenmiş oldukları sorumluluklar ve stres kaynakları farklılaşabilmektedir. Kültürel açıdan kadınların daha az değer görmesi, yetiştirilme tutumlarında bireysel değil toplumsal değerlerin ön plana çıkarılması gibi durumların kadınların psikolojik iyi oluşlarının daha düşük olmasına neden oluyor olabilir (Akın ve Demirel, 2003). İlgili literatür incelendiğinde psikolojik dayanıklılık ile yaş ve cinsiyet arasındaki ilişkide araştırmacıların

biribirinden farklı sonuçlara ulaştıkları görülmektedir. Araştırmamız bulgularını destekler nitelikli çalışmalarında Karademir ve arkadaşları (2019) erkeklerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğunu bildirmiştir. Aynı çalışmada yaştaki artışa bağlı olarak psikolojik dayanıklılığın arttığı saptanmıştır. Diğer taraftan bazı araştırmalar ise kadınların psikolojik dayanıklılıklarının erkeklerden daha yüksek olduğunu (Kurt Ulucan, 2013; Demirsu, 2018), cinsiyete göre psikolojik dayanıklılığın anlamlı şekilde farklılaşmadığını (Şarlı, 2019; Tayfur, 2019) ortaya koymaktadır.

Araştırma sonucunda evli bireylerin yapısal stil, gelecek algısı ve aile uyumu puanlarının bekarlara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun sosyal destek ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bireylerin algıladıkları sosyal destek arttıkça kendilerine yönelik algılarında, geleceğe yönelik umutlarında artış meydana gelmektedir (Gizir ve Aydın, 2016; Kararımak, 2006). Bununla birlikte toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının medeni durum değişkeni açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Tümlü ve Receptoğlu (2013) tarafından yapılan çalışma da medeni duruma göre psikolojik dayanıklılığın anlamlı şekilde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu araştırmamız sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu bulgunun aksine Parmaksız (2020) ise yapmış olduğu çalışmada evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin bekarlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğunu bildirmiştir. Psikolojik dayanıklılık çok boyutlu bir yapıdır. Bu doğrultuda toplam puan üzerinde medeni durumdan farklı değişkenlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda ilişkinin kalitesi de oldukça önemlidir. Bu doğrultuda ilişkinin kalitesi de değerlendirmeye alınacak yapılan olan farklı araştırmalar önem arz etmektedir.

Araştırma kapsamında üniversite ve üzeri mezunlarının gelecek algılarının ilköğretim ve lise mezunlarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Bu beklenen bir bulgudur. Üniversite ve üzeri eğitim programlarından mezun olan insanlar, geleceğe daha umutla bakabilecek imkanlara sahiptirler. Bu nedenle gelecek algılarının daha olumlu olduğu düşünülmektedir. Ancak araştırma sonucunda genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeylerinin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç genel olarak literatürdeki diğer araştırma bulguları tarafından desteklenmemektedir. Araştırmalar, eğitim düzeyinin

yükselmesinin psikolojik sağlamlık için koruyucu bir unsur olduğunu ifade etmektedir (Gizir, 2007; Tümlü, 2012). Aynı zamanda Bektaş ve Özben (2016) ilkokul mezunların lise mezunlarına ve lisans ve lisansüstü mezunlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğunu bildirmiştir. Araştırmalar incelendiğinde görüldüğü gibi farklı bulguların rapor edilmektedir. bu araştırma sonucunda elde edilen bulgunun verilerin toplandığı dönemle de ilişkili olabileceği düşünölmektedir. Pandemi süreci bireylerin pek çok açıdan zorlanmasına ve psikolojik sağlamlıklarının etkilenmesine neden olmuştur. Bu nedenle önceki bulgularda görölen farklılık ortaya çıkmamış olabilir. Ancak farklı bulgulara bakıldığında bu konuda yapılacak olan daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu da açıktır.

Araştırma sonucunda elde edilen bir başka bulguda ise düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların gelecek algılarının orta gelir düzeyindekilere göre anlamlı şekilde düşük olduğu görölmüştür. Bunun yanında düşük gelir düzeyindeki katılımcıların aile uyumu düzeylerinin ve kendilik algısının da orta gelir düzeyindekilere göre anlamlı şekilde düşük olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla genel olarak orta gelir düzeyindekilerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin düşük gelir düzeyindekilere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç da literatür bulguları tarafından desteklenmektedir. Bu araştırmalardan birinde Bektaş ve Özben (2016) tarafından yapılan çalışmada ekonomik durumunu tatmin edici bulmayan katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeyinin ekonomik durumunu tatmin edici bulanlara göre anlamlı şekilde düşük olduğu bildirilmiştir. Literatürde bu konuda yapılan açıklamalara bakıldığında da araştırma bulgusunun desteklendiği görölmektedir. Açıklamalar, düşük gelir düzeyinin psikolojik dayanıklılık açısından risk unsuru olduğunu vurgulamaktadır (Gizir, 2007; Terzi, 2008; Tümlü, 2012). Bu noktada düşük gelir düzeyine sahip olan bireylerin hem psikolojik dayanıklılıklarını güçlendirecek kaynaklara ulaşmaları bakımından zorlandıkları hem de maddi imkanların yetersizlikleri nedeniyle umutlarının azaldığı düşünölmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen diğer bir bulguda ise anne-babası birlikte yaşayan katılımcıların aile uyumlarının anne-babası birlikte yaşamayan katılımcılara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görölmüştür. Bu bulgu da beklenen bir

bulgudur. Ailenin bir arada olması bireylerin kendilerini daha iyi hissetmelerine katkı sunmaktadır. Bununla birlikte aile içerisinde tartışmalar olsa dahi fiziksel olarak bir arada olmanın aile uyumuna katkı sunduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte anne-babanın bir arada olması ile ayrı olmasının genel psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılık yaratmadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında anne-babanın bir arada olmasının psikolojik dayanıklılık için koruyucu bir unsur olduğu görülmektedir (Coleman ve Hagell, 2007; Öz ve Yılmaz, 2009; Tümlü, 2012). Ancak bu durumun genellikle çocukluk döneminde bir risk oluşturabileceği de vurgulanmaktadır. Bu kapsamda bu araştırmanın örneklem grubunu oluşturan yetişkinlerin zaman içerisinde psikolojik sağlıklarını güçlendirecek farklı koruyucu unsurlarla bu durumu telafi ettikleri söylenebilir. Yine bu bulgu ile ilişkili olarak anne-babası tarafından büyütülen katılımcıların yapısal stil, aile uyumu, kendilik algısı, madde ve sosyal kaynaklar düzeyinin anlamlı şekilde yüksek olduğu ancak genel psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde ebeveynlerin boşanmasının genel psikolojik dayanıklılık açısından bir risk faktörü olduğuna vurgu yapılmaktadır (Rhodes ve Brown, 1991; Fraser, Richman ve Galinsky, 1999; Werner ve Smith, 2001; Gürkan, 2006; Kurt Ulucan, 2013).

Araştırma sonucunda anne ve baba eğitim düzeyine, kardeş sayısına ve doğum sırasına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç genel olarak literatürdeki diğer araştırma bulguları tarafından desteklenmemektedir. Nitekim Werner ve Smith (2001) ebeveyn eğitim düzeyinin çocuğun psikolojik dayanıklılığı üzerinde etkili olan faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Başka bir çalışmada ise Kayacı ve Özbay (2016) yapmış oldukları çalışmada psikolojik doğum sırası ile psikolojik dayanıklılık arasında ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Ortaya çıkan bu farkın örneklem grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan bireyler yetişkinlik dönemindedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu üniversite ve üzerinde eğitim düzeyinde olan orta gelir seviyesindeki bireylerdir. Psikolojik sağlık, geliştirilebilir bir olgudur. Bu nedenle bireylerin geçmiş yaşantıları ve aile içerisinde yaşadıkları risk unsurlarını telafi etmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Bu noktada araştırmaya katılan bireylerin

psikolojik sağlamlıklarını güçlendirmek adına etkili olan koruyucu unsurlara sahip oldukları söylenebilir.

Çalışmamızdan elde edilen verilerin analizi sonucunda çalışan katılımcıların gelecek algısı ve kendilik algısı düzeyinin çalışmayanlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu, buna karşın genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Çalışan bireyler ihtiyaçlarını maddi olarak karşılayabilmektedirler. Bu nedenle gelecek algılarının daha olumlu olması beklenen bir bulgudur. Bununla birlikte kendilerine yönelik olarak farkındalıklarının da daha yüksek olması beklenmektedir. Bu durumun imkanlara ulaşabilme ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ancak bu durumun genel psikolojik sağlamlık üzerinde etkili olmamasının nedeninin çalışılan örneklem ile ilişkili olduğu öngörülmektedir. Literatür incelendiğinde bu sonucu destekler nitelikteki bir çalışmada çalışan ve çalışmayan katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığını bildirmişlerdir (Bektaş ve Özben, 2016).

Araştırma sonucunda daha önce psikiyatrik bir rahatsızlık geçirdiğini ifade eden katılımcıların yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, madde ve sosyal kaynaklara ilişkin dayanıklılık düzeylerinin anlamlı şekilde daha düşük olduğu, genel olarak psikolojik dayanıklılık düzeylerinde ise anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Genel psikolojik dayanıklılık düzeyinde ortaya çıkmayan farkın katılımcıların yardım arama davranışları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada yardım arama davranışına giren bireylerin genel psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki farkı eritmiş olabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte alt boyutlarda çıkan farkın ise daha spesifik bir alanda olması nedeniyle daha fazla karlılık göstermiş olabileceği düşünülmektedir.

Bunun yanında katılımcıların anne-duygusal sıcaklık algılarının baba-duygusal sıcaklık algısına göre daha yüksek, reddedicilik algısının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Duygusal sıcaklık, çocuğun duygu ve davranışlarının kabul edilmesi, duygusal sıcaklık gösterilmesi ve sevginin ifade edilmesi ile ilgili ebeveyn davranışlarına atıfta bulunur (Muris ve ark., 2000). Reddedicilik ise çocuklara yönelik eleştirel ve yargılayıcı tutumlarına karşılık gelmektedir (Dirik, Yorulmaz, Karancı, 2015). Ortaya çıkan bu durumun kültürel olduğu düşünülmektedir.

Toplumumuzda annelerin rolü ile babalarının rolünün toplumsal cinsiyet açısından incelendiğinde tam olarak elde edilen sonuca karşılık geldiği görülmektedir. Anneler genel olarak şefkat gösteren taraf olurken babalar ise daha eleştirel taraf olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan yaş ile anneden duygusal sıcaklık algılama düzeyi arasında ve babadan duygusal sıcaklık algılama arasında ise negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bir diğer ifadeyle yaş ilerledikçe ebeveynlerden algılanan duygusal sıcaklıkta düşüş meydana gelmektedir.

Araştırma kapsamında cinsiyete ve medeni duruma göre anne-baba tutumlarına ilişkin algılarda anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu bulgu literatür tarafından kısmen desteklenmektedir. Bu araştırmalardan birinde Kaplan (2021) babadan ve anneden algılanan aşırı koruyucu tutum düzeyinin kadınlarda anlamlı şekilde yüksek olduğunu, medeni duruma göre ise anne-baba algısının anlamlı şekilde farklılaşmadığını bildirmiştir. Algılanan anne baba tutumlarının, bireylerin kişisel algılarından ziyade anne ve babanın davranışlarından kaynaklandığı bilinmektedir. Bu doğrultuda bu durum üzerinde cinsiyet veya medeni durum gibi doğrudan bireyle ilişkili değişkenlerden ziyade tüm aile sistemini etkileyebilecek değişkenlerin etki gösterebileceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir başka bulguda anne ve babadan duygusal sıcaklık algısının lise ve üniversite ve üzeri mezunlarında ilköğretim mezunlarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgunun iki boyutta ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. İlk olarak bireysel açıdan eğitim düzeyi arttıkça bireylerin ebeveynlerine daha fazla empatik yaklaşabildikleri ve onların tutumlarını daha iyi yorumlayabildikleri yönünde bir yorumlama yapılabilir. İkinci boyutta ise kültürel olarak değerlendirme yapılmalıdır. Toplumumuzda eğitime verilen değer ortadadır. Bu kapsamda toplum tarafından “okumuş” olarak değerlendirilen bir kesime ait olmaları ve başarı beklentisini karşılamış olmaları ebeveynlerin çocuklarına daha fazla duygusal destek sağladıkları yönünde bir bulgu olarak yorumlanabilir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından yapılan çalışmada da anne-baba tutumlarına ilişkin algının eğitim durumuna göre farklılaştığı bildirilmiştir. Bu sonuç araştırmamız bulgularıyla örtüşmektedir.

Çalışmamızdan elde edilen verilerin analizi neticesinde düşük gelir düzeyine sahip olan katılımcıların reddedici baba tutumu algılarının orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olanlara göre anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Düşük gelir düzeyi hem ebeveynler hem de çocuklar için oldukça zorlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamayan ebeveynler, büyük oranda stres yaşamaktadırlar. Yaşanılan bu stresin çocuklarına yönelik tutumları üzerinde de etkili olabileceği açıktır. Aynı zamanda ekonomik açıdan zorluk yaşayan bireylerin yalnızca çocuklarından kaynaklı değil her anlamda günlük yaşam içerisinde daha fazla kaygı ve stres yaşadıkları bilinmektedir. bu doğrultuda elde edilen bu bulgunun beklenen yönde olduğu söylenebilir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) tarafından yapılan çalışmada anne-baba tutumlarına ilişkin algının gelir düzeyine göre farklılaştığı bildirilmiştir. Bu sonuç araştırmamız bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılık alt boyutlarından yapısal stil, gelecek algısı, kendilik algısı, madde ve sosyal kaynaklar ve toplam psikolojik dayanıklılık ile anne-duygusal sıcaklık, baba-duygusal sıcaklık arasında pozitif yönde; anne-reddedicilik, baba-reddedicilik arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte aile uyumu alt boyutu ile anne-duygusal sıcaklığı ve baba-duygusal sıcaklığı ile pozitif yönde; anne-reddediciliği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sosyal yeterlilik alt boyutu ile ise anne-duygusal sıcaklığı arasında pozitif yönde; anne-reddediciliği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulgu alan yazındaki benzer araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Varicier (2019) ve Demirsu'nun (2018) yaptığı çalışmalarda da hem anne hem de baba için benzer sonuçlar elde ettikleri, Cüre Acer (2020) ve Akça'nın (2012) da annesini duygusal olarak sıcak algılayan ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğunu buldukları görülmüştür. Alanyazında bazı araştırmalarda doğrudan algılanan sıcaklık ölçümlenmemekle birlikte bu boyutla örtüştüğü düşünülen ebeveynin kabul/ ilgisinin psikolojik dayanıklılığı olumlu yönde yordadığını bulan Gülen'in (2019) ve Tanritanır'ın (2020) araştırmaları da bulgularımızla örtüşmektedir. Hem anne hem de babanın aşırı koruyucu olarak algılanması ile psikolojik dayanıklılık arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle aşırı korunduklarını

düşünen ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları daha düşük olmaktadır. Demirsu (2018) da benzer şekilde anne ve babaya ilişkin algılanan aşırı koruyuculuğun arttıkça psikolojik dayanıklılığın azaldığını, Cüre Acer (2020) de annelerini aşırı koruyucu algılayan bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının daha düşük olduğunu saptamışlardır. Her iki çalışma bu araştırmanın bulgularını desteklemekle birlikte Varıcıer'in (2019) annenin aşırı koruyuculuğuyla psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki bulmadığı bulgusuyla örtüşmemektedir. Bu durumun nedeninin örneklem farklılığı olduğu düşünülmektedir. Anne ve babalarını reddedici olarak algılayan ergenlerin de psikolojik dayanıklılıkları daha düşük bulunmuştur. Demirsu (2018), Varıcıer (2019) ve Cüre Acer'in (2020) araştırmaları da bu bulguyu destekler niteliktedir. Reddedici tutumun, duygusal sıcak tutumun tam tersi olduğu düşünüldüğünde bu sonuçların görülmesinin şaşırtıcı olmadığı düşünülmektedir.

Bu bulgulardan hareketle uygulayıcılara ve gelecekteki akademik çalışmalara şu önerilerde bulunulabilir;

- Ebeveyn tutumunun bireyin yaşamı üzerinde uzun vadeli etkilerinin olduğu bulgusundan hareketle ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.
- Bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyini artırmaya yönelik çalışmaların ilkökul seviyesinde başlanması bu seviyede öğrencilere stresli bir durum karşısında nasıl davranacakları ve buna yönelik çözüm odaklı başa çıkma davranışları ile ilgili eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.
- Bireyin algıladı aile desteğinin ve sosyal desteğinin psikolojik sağlamlık üzerinde olumlu etkisi olmasından dolayı halk sağlığı merkezlerinde ve okullarda bireyin sosyal ilişkisini destekleyici iletişim becerisi eğitimlerinin verilmesi bu eğitimlerde bireylerin sosyal yönünün geliştirilmesi önerilmektedir.
- Yetişkinlerin sosyal destek kaynaklarını desteklemek için sosyalleşmelerine olanak sağlayacak seminer ve kurs gibi faaliyetlerin ve spor aktivitelerinin artırılması önerilmektedir.
- Araştırmamız sonucunda elde edilen bulguların karşılaştırılması amacıyla sonraki araştırmacılar tarafından daha geniş örneklem

grubuyla farklı araştırma yöntemlerinin kullanıldığı yeni araştırmalar yapılması önerilmektedir.

- Psikolojik dayanıklılık ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar genellikle ergenler ve çocuklar örnekleminde yapılmıştır. Bu nedenle sonraki araştırmacılar tarafından yetişkin örnekleminde yeni araştırmalar yapılarak bu konuda farkındalık sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne-baba tutumlarının, kendini toplama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akkuş, Z. (2015). *Ergenlerde psikolojik dayanıklılığın özgüven ve anne baba tutumları ile ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aksüt, A. (2011). *The relationship between students' self-esteem, parental attitudes and students' achievement in foreign language learning*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469– 480. <https://doi.org/10.1037//0003-066X.55.5.469>.
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (1), 8-22.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Beasley, M., Thompson, T., & Davidson, J. (2003). Resilience in response to life stress: the effects of coping style and cognitive hardiness. *Personality and Individual Differences*, 34(1), 77-95.
- Bektaş, M., & Özben, Ş. (2016). Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Celal Bayar University Journal of Social Sciences/Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1).
- Biernacka, M., Jakubowska-Winecka, A., & Kaliciński, P. (2021). Influence of Parental Attitudes on Formation of Psychological Resilience and Adherence to Medical Regime in Adolescents after Liver or Renal Transplantation. *Children*, 8(8), 619.

- Block, J., & Kremen, A. M. (1996). IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349-361.
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?. *American psychologist*, 59(1), 20.
- Bonanno, G. A., & Mancini, A. D. (2008). The human capacity to thrive in the face of potential trauma. *Pediatrics*, 121(2), 369-375.
- Bonanno, G. A., & Mancini, A. D. (2012). Beyond resilience and PTSD: Mapping the heterogeneity of responses to potential trauma. *Psychological trauma: Theory, research, practice, and policy*, 4(1), 74.
- Brusie, C., (2017). Should You Practice Permissive Parenting?. <https://www.healthline.com/health/parenting/what-is-permissive-parenting> (Erişim Tarihi: 11.11.2021).
- Carver, C. S. (1998). Resilience and thriving: Issues, models, and linkages. *Journal of Social Issues*, 54(2), 245–266. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.641998064>.
- Coleman, J. ve Hagell, A. (2007). *The Nature Of Risk And Resilience In Adolescence*. Senior Research Fellow, Universty of Oxford.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82.
- Cutuli, J. J., Masten, A.S. ve Lopez, S.J. (Ed.) (2009). Resilience. *The Encyclopedia of Positive Psychology*. Blackwell Publishing Ltd.
- Cüre Acer, S. (2020). Ebeveynlik tutumunun psikolojik belirtilere etkisinde zihinselleştirmenin, dayanıklılığın ve çocukluk çağı deneyimlerinin rolü: Nesiller arası bir çalışma. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağdaş, A. & Şahin Seçer, Z. (2015). *Anne-Baba Eğitimi*. (2. basım) Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağdaş, A. (2015). *Anne Baba Çocuk İletişimi*. (2. basım) Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağdaş, A. (2015). *Anne- Baba-Çocuk İletişimi*. 3. Basım. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çavuşoğlu, S., & Yalçın, M. (2018). Banka Çalışanlarının Kişilik Özelliklerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerine Etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 49-76.

- Çetin, F., & Yeloğlu, H. O., & Basım, H. N. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-92.
- Davydov, D. M., Stewart, R., Ritchie, K., & Chaudieu, I. (2010). Resilience and mental health. *Clinical psychology review*, 30(5), 479-495.
- Dearden, J. (2004). Resilience: A study of risk and protective factors from the perspective of young people with experience of local authority care. *Support for learning*, 19(4), 187-193.
- Deković, M., & Janssens, J. M. (1992). Parents' child-rearing style and child's sociometric status. *Developmental psychology*, 28(5), 925.
- Delioğlu, G. (2019). *Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları İle Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- DeLongis, A., Coyne, J. C., Dakof, G., Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1982). Relationship of daily hassles, uplifts, and major life events to health status. *Health psychology*, 1(2), 119.
- Demirsu, Ö. (2018). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkide kaygı duyarlılığının ve psikolojik dayanıklılığın aracı roller*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Donahue, J. J., Huggins, J., & Marrow, T. (2017). Posttraumatic stress symptom severity and functional impairment in a trauma-exposed sample: A preliminary examination into the moderating role of valued living. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 6(1), 13-20.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim: Sağlıklı İnsan, Sağlıklı Aile*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dunn, D. S., Uswatte, G., & Elliott, T. R. (2009). Happiness, resilience, and positive growth following physical disability: Issues for understanding, research, and therapeutic intervention.
- Ebersöhn, L., & Maree, J.G. (2006). Demonstrating resilience in an HIV&AIDS context: An emotional intelligence perspective. *Gifted Education International*. 22(1), 14-30.
- Felten, H.J. (2001). Conceptualizing Resilience in Women Older Than Overcoming Adversity From Illness Or Loss. *J Gerontol Nurs*. 27 (11), 46-53.
- Flaherty, M. (1992). Risk and Resilience in Young Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. 21(5), 529-550.

- Fletcher, D., & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience. *European psychologist*, 18(1), 12.
- Folkman, S., Lazarus, R. S., Pimley, S., & Novacek, J. (1987). Age differences in stress and coping processes. *Psychology and aging*, 2(2), 171-184.
- Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Higggitt, A., & Target, M. (1994). The emanuel miller memorial lecture 1992 the theory and practice of resilience. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 231– 257. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1994.tb01160.x>
- Fredrickson, B. L., Tugade, M. M., Waugh, C. E., & Larkin, G. R. (2003). What good are positive emotions in crisis? A prospective study of resilience and emotions following the terrorist attacks on the United States on September 11th, 2001. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(2), 365–376. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.2.365>.
- Garmezy, N. (1991). Resiliency and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American behavioral scientist*, 34(4), 416-430.
- Geçtan, E. (1989). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar* (7. Baskı). Ankara: Remzi kitabevi.
- Goldstein, S. ve Brooks, R. (2005). *Why Study Resilience?* In S. Goldstein & Robert B. (Eds.). *Handbook of Resilience in Children* (1st. ed.) (3-17). New York: Springer.
- Goyos, J. M. (1997). *Identifying resiliency factors in the adult "Pedro Pan" children: A retrospective study*. Barry University School of Social Work.
- Gracia, E., Lila, M., & Musitu, G. (2005). Parental rejection and psychosocial adjustment of children. *Salud Mental*, 28(2), 73-81.
- Greene, R. R. (2002). *Resilience: Theory and research for social work practice*. Washington, DC: NASW Press.
- Greenwald, A. G. (1989). Why are attitudes important? In A. R. Pratkanis, S. J. Breckler, and A. G. Greenwald (Eds.), *Attitudestructure and function*(pp. 1-10). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*, 102, 4-27.
- Gülen, Ö. S. (2019). *Interplay of parental involvement, school belonging, peer social support, and self-esteem in resilience of adolescents from low socioeconomic districts*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hanton, S., Evans, L., & Neil, R. (2002). Hardiness and the competitive trait anxiety reponse. *Anxiety, Stress and Coping*, 16(2), 167-184.

- Harvey, J., & Delfabbro, P. H. (2004). Psychological resilience in disadvantaged youth: A critical overview. *Australian Psychologist*, 39(1), 3-13.
- Hawley, D. R., & De Haan, L. (1996). Toward a definition of family resilience: Integrating life-span and family perspectives. *Family Process*, 35, 283–298. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1996.00283.x>
- Howard, S., Dryden, J., & Johnson, B. (1999). Childhood resilience: Review and critique of literature. *Oxford review of education*, 25(3), 307-323.
- Jenson, J., M., & Fraser, M. W. (2006). *A Risk And Resilience Framework For Child, Youth, And Family Policy. Social Policy For Children And Families: A Risk And Resilience Perspective*. ed. Jeffrey M. Jenson, California: Sage Publications.
- Kamya, H. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students. *Journal of Social Education*, 36(2), 231-241.
- Kaplan, D. (2021). Algılanan Ebeveyn Tutumları İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkide Öz Duyarlılık, İlişkilere Dair İnançlar Ve Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karademir, T., & Mahmut, A. Ç. A. K. (2019). Üniversiteli sporcuların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 803-816.
- Kararımk, Ö. ve Siviş-Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 30-43.
- Kayacı, Ü., & Özbay, Y. (2016). Üniversite öğrencilerinin travmatik yaşantı, psikolojik doğum sıraları ve sosyal ilgilerinin psikolojik dayanıklılıklarını yordaması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 128-142.
- Klag, S., & Bradley, G. (2004). The role of hardiness in stress and illness: An exploration of the effect of negative affectivity and gender. *British Journal of Health Psychology*, 9, 137-161.
- Kulaksızoğlu, A. (2019). *Ergenlik Psikolojisi*. Geliştirilmiş 21. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kumpfer, K. L. (1999). *Factors and processes contributing to resilience: The resilience framework*. In M. D. Glantz & J. L. Johnson (Eds.), *Resilience and development: Positive life adaptations*. Kluwer Academic/Plenum Publishers

- Kumpfer, K. L. (2002). Factors and processes contributing to resilience. In *Resilience and development* (pp. 179-224). Springer, Boston, MA.
- Kurt Ulucan, T. (2013). Ebeveynleri boşanmış ergenlerin yılmazlık, benlik saygısı, başa çıkma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yılmazlığın aracı rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Lehman, B. J., Taylor, S. E., Kiefe, C. I., & Seeman, T. E. (2009). Relationship of early life stress and psychological functioning to blood pressure in the CARDIA study. *Health Psychology*, 28(4), 413. <https://doi.org/10.1037/a0016635>
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child development*, 71(3), 543-562.
- Luthar, S. ve Zigler, E. (1992). Intelligence and Social Competence Among High-Risk Adolescents. *Development and Psychopathology*, 4(2), 287-299.
- Luxton, D. D. (2007). *The effects of inconsistent parenting on the development of uncertain self-esteem and depression vulnerability*. Doctoral dissertation, University of Kansas.
- Maddi, S. R. (2002). The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice. *Consulting psychology journal: practice and research*, 54(3), 173.
- Mandleco, B. L. (2000). An organizational framework for conceptualizing resilience in children. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 13(3), 99-112.
- Marzuki, A., C. (2000). *Anak Saleh dalam Asuhan Ibu Muslimah*. Yogyakarta: Mitra Pustaka.
- Maskur, S., Faisal, M., & Said, K. (2020). Parents's Over Protective Attitudes Towards Social Development of Children. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(6), 571-578.
- Masten, A. S. (1989). *Resilience in development: Implications of the study of successful adaptation for developmental psychopathology*. In D. Cicchetti (Ed.), *The emergence of a discipline: Rochester symposium on developmental psychopathology*.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, 56(3), 227.
- Masten, A. S. (2011). Resilience in children threatened by extreme adversity: Framework for research, practice, and translational synergy. *Development and Psychopathology*, 23, 493-506.

- Masten, A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development, 85*(1), 6-20.
- Masten, A. S. (2015). Pathways to integrated resilience science. *Psychological Inquiry, 26*, 187-196.
- Masten, A. S., & Obradović, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences, 1094*(1), 13-27.
- Masten, A. S., & Reed, M. G. J. (2002). *Resilience in Development*. The Handbook of Positive Psychology. Oxford University Press.
- Masten, A. S., Best, K. M., & Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and psychopathology, 2*(4), 425-444.
- Masten, A.S. & Reed, M.J. (2002). Resilience in Development. In Snyder, C.R., & Lopez, S.J. (Eds). *Handbook of Positive Psychology* (pp. 74-88). New York: Oxford University Press.
- Masten, A.S. (2001). Resilience Processes in Development. *Am Psychologist, 56*, 227-238.
- McCoby, E. E. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. *Handbook of child psychology, 4*, 1-101.
- McElroy, M. (2017). Democratic Parenting Style: What It Is and How to Practice It, <https://washingtonparent.com/democratic-parenting-style-what-it-is-and-how-to-practice-it/>, (Erişim Tarihi: 11.11.2021).
- Morin, A., (2021). What to Know About Perfectionist Parenting. <https://www.verywellfamily.com/what-to-know-about-perfectionist-parenting-4163102>, (Erişim Tarihi: 11.11.2021).
- Murphy, D. A., & Marelich, W. D. (2008). Resiliency in young children whose mothers are living with HIV/AIDS. *AIDS care, 20*(3), 284-291.
- Newman, R. (2005). APA's resilience initiative. *Professional Psychology: Research and Practice, 36*(3), 227-229. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.3.227>.
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology, 41*, 127-150.
- O'Dougherty Wright, M. & Masten, A.S. (2006). Resilience Processes in Development: Fostering Positive Adaptation in the Context of Adversity. In Goldstein, S. & Brooks, R.B. (Eds.). *Handbook of Resilience in Children* (pp. 17-37). USA: Springer

- Oğuz, N. (2016). *Genç Yetişkinlerde Anne Baba Tutumu, Anksiyete ve Benlik Saygısı İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ozer, E. J., Best, S. R., Lipsey, T. L., & Weiss, D. S. (2003). Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 129(1), 52-73.
- Özen, D. (2019). Ortaokul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1428-1449.
- Parmaksız, İ. (2020). İyimserlik, özgecilik ve medeni durumun psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 285-302.
- Ramey, S. L. (2002). The art and science of parenting. In J.G Borkowski, S.L. Ramey, & M. Bristol-Power (Eds.), *Parenting and the child's world* (pp. 47-75). Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers: Mahwah, New Jersey
- Repetti, R. L., Taylor, S. E., & Seeman, T. E. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin*, 128(2), 330–366. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.2.330>.
- Rhodes, W. A. & Brown, W. K. (1991). *Why Some Children Succeed Despite the Odds* (1st ed.). New York: Praeger Publishers.
- Rolfe, S.A. (2002). *Promoting Resilience in Children*. Australia: Australian Early Childhood Association Inc.
- Rothrauff, T. C., Cooney, T. M., & An, J. S. (2009). Remembered parenting styles and adjustment in middle and late adulthood. *J Gerontol Soc Sci.*, 64B(1), 137–146. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbn008>.
- Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity: Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *British Journal of Psychiatry*, 147, 598-611.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of orthopsychiatry*, 57(3), 316-331.
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 1-12.
- Santrock, J. W. (2011). Erken çocuklukta sosyo-duygusal gelişim (AE Aslan, Çev.). *G. Yüksel (Çev. Ed.) içinde, Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi*, 241-272.

- Savran, C., & Kuşın, İ. (1995). *Ana-babalar ile onların ana-babaları arasındaki çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ilişkileri*. Ya-Pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. Tic. AS, 181-196.
- Sikander, Y., U., H., A. (2020). *An Analysis Of Psychological Resilience And Happiness Levels Among The Syrian Refugee Children Studying In Turkey*. Master's Thesis, Marmara University Institute Of Educational Sciences, İstanbul.
- Slaski, M. & Cartwright, S. (2002). Health, performance and emotional intelligence: An exploratory study of retail managers. *Stress and Health*, 18(2), 63-68.
- Syamsu, Y. (2007). *Psikologi perkembangan anak & remaja*. Bandung: Remaja Rosdakarya.
- Sztejman, C. (2010). Psychosocial Stress and Low Resilience: A Risk Factor for Hypertension. *Relations between Hypertension and Psychoanalysis. Argentine Journal of Cardiology*, 78(5), 398-399.
- Şarlı, E. (2019). Spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin problem çözme becerilerinin psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı ile ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tanrıtanır, Z. (2020). Ergenlerde psikolojik dayanıklılığın ailesel risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tayfur, C. (2019). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın benlik saygısı ve psikolojik sağlık arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, E. (2011). *Askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücü'nün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 297-306.
- Thoits, P. A. (1995). Stress, coping, and social support processes: Where are we? What next?. *Journal of health and social behavior*, 53-79.
- Thompson, A., Hollis, C., & Richards, D. (2003). Authoritarian parenting attitudes as a risk for conduct problems. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12(2), 84-91.
- Thompson, R. A. (2006). Attachment in early years and effects on later development. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, 6-8 Eylül 2006, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Todd, J. L., & Worell, J. (2000). Resilience in low-income, employed, African American women. *Psychology of women quarterly*, 24(2), 119-128.
- Topuz, İ. Y., & Çankaya, Z. C. (2021). Özel Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlığının Yordayıcıları: Benlik Saygısı, Akran İlişkileri ve Ebeveyn Tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-25.
- Tugade, M. M., Fredrickson, B. L., & Feldman Barrett, L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of personality*, 72(6), 1161-1190.
- Tugade, M. M., Fredrickson, B. L., & Feldman Barrett, L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of personality*, 72(6), 1161-1190.
- Tümlü, G., Ü. (2012). *Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tümlü, G. Ü., & Reçepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 205-213.
- UNISDR (2009). *UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction*. United Nations International Strategy for Disaster Risk Reduction. Geneva, Switzerland.
- Ünüvar, A. (2012). *Gerçeklik kuramına dayalı psiko-eğitim programının lise öğrencilerinin denetim odağı ve yılmazlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül, İzmir.
- Varıcıer, Ş. E. (2019). *Yetişkin psikolojik sağlamlığı üzerine bir inceleme: Algılanan ebeveyn tutumu, kontrol odağı, algılanan sosyal destek ve stresle başa çıkma stilleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Verschueren, K., Buyck, P., & Marcoen, A. (2001). Self-representations and socioemotional competence in young children: A three-year longitudinal study. *Developmental Psychology*, 37(1), 126-134.
- Veselska, Z., Geckova, A. M., Orosova, O., Gajdosova, B., van Dijk, J. P., & Reijneveld, S. A. (2009). Self-esteem and resilience: The connection with risky behavior among adolescents. *Addictive Behaviors*, 34(3), 287-291. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2008.11.005>

- Wagnild, G. M., & Young, H. M. (1993). Development and psychometric. *Journal of nursing measurement*, 1(2), 165-17847.
- Waller, M. A. (2001). Resilience in ecosystemic context: Evolution of the concept. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71, 290-297.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (2001). Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience, and recovery (1st ed.) (141-160). Ithaca and London: Cornell University Press.
- Windle G. (2011). What Is Resilience? A Review and Concept Analysis. *Rev Clin Gerontol*. 21 (2), 152-169.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2014). *Çocuk Psikolojisi*. (37. basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, A. (2019). *Saldırganlık ve Aile*. Yavuzer, H. (Ed.), Ana-Baba Okulu içinde. 23. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yörük, İ. (2019). *Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin benlik saygısı, akran ilişkileri ve ebeveyn tutumları açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yörükoğlu, A. (1989). *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Sorunları*. 6. Basım. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Yörükoğlu, A. (2016). *Çocuk Ruh Sağlığı (32. Baskı)*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zakeri, H., Jowkar, B., & Razmjoe, M. (2010). Parenting styles and resilience. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1067–1070.

EKLER

EKLER-A: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaşınız?

—

Cinsiyetiniz?

Erkek

Kadın

Medeni Durumunuz Nedir?

Evli

Bekar

Boşanmış

Öğrenim Durumunuz Nedir?

İlköğretim Mezunu

Ortaöğretim Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite ve Üzeri

Gelir Durumunuzu Nasıl Tanımlarsınız?

Düşük Seviyede

Orta Seviyede

İleri Seviyede

Anne Baba Birlikte mi Yaşıyor?

Evet

Hayır

Sizi Anne Babanız mı Büyüttü?

Evet

Hayır

Annenizin Eğitim Durumu Nedir?

İlköğretim Mezunu

Ortaöğretim Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite ve Üzeri

Babanızın Eğitim Durumu Nedir?

İlköğretim Mezunu

Ortaöğretim Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite ve Üzeri

Kaç Kardeşiniz?

Tek Çocuğum

İki

Üç

Dört ve fazlası

Kaçıncı Çocuksunuz?

İlk

İkinci

Üçüncü

Dördüncü ve daha fazlası

Çalışıyor musunuz?

Evet

Hayır

Geçmişte psikiyatrik bir rahatsızlık geçirdiniz mi?

Evet

Hayır

EKLER-B: YETİŞKİNLERDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...	Her zaman bir çözüm bulurum					Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...	Başarılması zordur					Başarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...	Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda					Tam bir günlük boş bir vaktim olduğunda
4. ...olmaktan hoşlanıyorum	Diğer kişilerle birlikte					Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...	Benimkinden farklıdır					Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...	Hiç kimseyle tartışmam					Arkadaşlarımla/Aile-üyeleriyle tartışabilirim
7. Kişisel problemlerimi...	Çözemem					Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...	Nasıl başaracağımı bilirim					Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir işe/projeye başladığımda ...	İleriye dönük planlama yapmam, derhal işe başlarım					Ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak	Önemli değildir					Çok önemlidir
11. Ailemle birlikteyken kendimi ... hissederim	Çok mutlu					Çok mutsuz
12. Beni ...	Bazı yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirebilir					Hiç kimse cesaretlendiremez
13. Yeteneklerim...	Olduğuna çok inanırım					Konusunda emin değilim
14. Geleceğimin ... olduğunu hissediyorum	Ümit verici					Belirsiz
15. Şu konuda iyiyimdir...	Zamanımı planlama					Zamanımı harcama
16. Yeni arkadaşlık konusu ... bir şeydir	Kolayca yapabildiğim					Yapmakta zorlandığım

17. Ailem şöyle tanımlanabilir ...	
Birbirinden bağımsız	Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiş
18. Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler ...	
Zayıftır	Güçlüdür
19. Yargılarıma ve kararlarıma ...	
Çok fazla güvenmem	Tamamen güvenirim
20. Geleceğe dönük amaçlarım ...	
Belirsizdir	İyi düşünülmüştür
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar ...	
Günlük yaşamımda yoktur	Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22. Yeni insanlarla tanışmak ...	
Benim için zordur	Benim iyi olduğum bir konudur
23. Zor zamanlarda, ailem ...	
Geleceğe pozitif bakar	Geleceği umutsuz görür
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında...	
Bana hemen haber verilir	Bana söylenmesi bir hayli zaman alır
25. Diğerleriyle beraberken	
Kolayca gülerim	Nadiren gülerim
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır:	
Birbirlerini desteklemez biçimde	Birbirlerine bağlı biçimde
27. Destek alırım	
Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden	Hiç kimseden
28. Zor zamanlarda ... eğilimim vardır	
Her şeyi umutsuzca gören bir	Beni başarıya götürebilecek iyi bir şey bulma
29. Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için ...	
Zordur	Kolaydır
30. İhtiyacım olduğunda ...	
Bana yardım edebilecek kimse yoktur	Her zaman bana yardım edebilen birisi vardır
31. Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) ...	
Başa çıkmaya çalışırım	Sürekli bir endişe/kaygı kaynağıdır
32. Ailemde şunu severiz ...	
İşleri bağımsız olarak yapmayı	İşleri hep beraber yapmayı
33. Yakın arkadaşlarım/aile üyeleri ...	
Yeteneklerimi beğenirler	Yeteneklerimi beğenmezler

EKLER-C: ALGILANAN EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda çocukluğunuz ile ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Anketi doldurmadan önce aşağıdaki yönergeyi lütfen dikkatle okuyunuz:

1. Anketi doldururken, anne ve babanızın size karşı olan davranışlarını nasıl algıladığınızı hatırlamaya çalışmanız gerekmektedir. Anne ve babanızın çocukken size karşı davranışlarını tam olarak hatırlamak bazen zor olsa da, her birimizin çocukluğumuzda anne ve babamızın kullandıkları prensiplere ilişkin bazı anılarımız vardır.
2. Her bir soru için anne ve babanızın size karşı davranışlarına uygun seçeneği yuvarlak içine alın. Her soruyu dikkatlice okuyun ve muhtemel cevaplardan hangisinin sizin için uygun cevap olduğuna karar verin. Soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplayın.

1. Anne ve babam, nedenini söylemeden bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

2. Anne ve babam beni överlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

3. Anne ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

4. Anne ve babam bana hak ettiğimden daha fazla fiziksel ceza verirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığımın hesabını vermek zorundaydım.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

6. Anne ve babam ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

7. Anne ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

8. Anne ve babam, bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı yasaklardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

9. Anne ve babam, her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

11. Anne ve babamın bana bir şey olacağına ilişkin endişeleri abartılıydı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

12. Benim için bir şeyler kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissettim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

13. Bana ailenin “yüz karası” ya da “günah keçisi” gibi davranılırdı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiğini gösterirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

15. Anne ve babamın, erkek ya da kız kardeşimi(lerimi) beni sevdiğinden daha çok sevdiğini hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurdu.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

17. Anne ve babam, pek fazla umursamadan istediğim yere gitmeme izin verirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

18. Anne ve babamın, yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

19. Anne ve babamla, aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

21. Anne ve babam, küçük kabahatlerim için bile beni cezalandırırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

23. Yaptığım bir şeyde başarılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

ÖZGEÇMİŞ

Özge KARAKOÇ, 2017 yılında Beykent Üniversitesi Psikoloji Bölümünden Onur öğrencisi olarak mezun olmuştur. Lisans öğrenimi sırasında stajlarını Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde ve Tekirdağ Devlet Hastanesinde tamamlamıştır. Lisans öğrenimi sırasında İstanbul Üniversitesinde Pedagojik Formasyon eğitimi alarak Gümüşpala Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde stajını tamamlamıştır.Eğitim süreci ve sonrasında çeşitli sertifika ve eğitim programlarına katılmıştır.

